

Virpi Matala ja Eliisa Salo-Mäenpää

"KASTE OLKOON KANNOILLASI JA OTSALLASI TUULI"
Peruskoulun kuudennen ja yhdeksännen luokan oppilaiden reseptio
Aila Meriluodon romaanista *Vihreä tukka*

Suomen kirjallisuuden pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto 2006

TAMPEREEN YLIOPISTO

Taideaineiden laitos

MATALA VIRPI & SALO-MÄENPÄÄ ELIISA:

”KASTE OLKOON KANNOILLASI JA OTSALLASI TUULI”

Peruskoulun kuudennen ja yhdeksännen luokan oppilaiden reseptio Aila Meriluodon romaanista *Vihreä tukka*

Pro gradu -tutkielma, 87s.

Suomen kirjallisuus

joulukuu 2006

Tutkielmassa kuvaamme kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten peruskoululaisten sankareihin samastumista ja reseptiota Aila Meriluodon *Vihreä tukka* -romaanista. Työmme teoreettisena viitekehyksenä on reseptioteoria. Romanin sankareihin samastumista tarkastelemme Hans Robert Jaussin identifikaatiotypologian pohjalta.

Tutkimusryhmä koostuu 31 Tampereen Pispan koulun kuudesluokkalaisesta ja 21 Hämeenkyrön Yhteiskoulun yhdeksäsluokkalaisesta oppilaasta. Keskeisinä tutkimusongelmina ovat, miten oppilaat identifioituvat *Vihreä tukka* -romaanin henkilöhahmoihin ja millainen lukukokemus romaani heille on. Tutkimusaineistona ovat oppilaiden vastaukset kyselylomakkeen avoimiin kysymyksiin.

Tutkittavat luokat osoittautuivat yhdeksi tulkintayhteisöksi, koska eri-ikäisten oppilaiden tulkintojen välillä ei ollut huomattavia eroja. Henkilöhahmoihin samastumista ohjasi oppilaan sukupuoli. Oppilaat valitsivat sankarihahmonsa henkilöahmon luonteenpiirteiden, ylikuonnollisten ominaisuuksien, henkilöahmon tekojen ja toiminnan perusteella sekä niiden tapahtumien pohjalta, missä valittu henkilöahmo oli osallisena tai joihin lukija peilasi omaa elämäänsä. Suurin osa tutkimuksemme oppilaista edusti Jaussin identifikaatiotypologian mukaista sympaattista samastumista sankariin.

Oppilaat kokivat monitasoisen romaanin haastavaksi sen epämääräisyyskohtien ja kielen runollisuuden vuoksi. Romanin avoimet kohdat ja tietyt keskeiset juonenkäänteet jäivät osalle oppilaista epäselviksi. Oppilaiden lukukokemusta arvioimme romaanissa heitä koskettaneiden asioiden perusteella. Oppilaiden suhtautuminen romaanin sanomaan pohjautui joko yksilölliseen tai yhteiskunnalliseen näkökulmaan. Haastavaksi ja jopa vaikeaselkoiseksi kokemansa romaanin oppilaat määrittivät soveltuvan parhaiten 11-15 -vuotiaille lukijoille.

Asiasanat: reseptio, fantasiakirjallisuus, Hans Robert Jaussin identifikaatiotypologia, samastuminen, sankaruus

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimusasetelma ja tutkimuksen tavoitteet.....	1
1.2. Tutkimuskysymykset.....	3
1.3. Aineisto.....	3
2. RESEPTIOTUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA	5
2.1. Reseptiotutkimuksen keskeisiä käsitteitä	5
2.2. Identifikaatiotypologiasta sankaruuden tarkasteluun	7
3. MONITASOINEN FANTASIAROMAANI <i>VIHREÄ TUKKA</i>	11
3.1. Romaanin juoni ja henkilöhahmot	11
3.2. Romaanin kerronta ja kieli.....	14
3.3. Romaanin lajityypin tarkastelua.....	16
4. SANKARUUDEN MONET MUODOT.....	24
4.1. Sankaruus <i>Vihreä tukka</i> -romaanissa.....	24
4.2. Sankaruus ja nuori lukija	26
5. OPPILAIDEN RESEPTIO <i>VIHREÄ TUKKA</i> -ROMAANISTA	30
5.1. Tutkimuksen kohderyhmä tulkintayhteisönä.....	30
5.2. Romaanin henkilöhahmoin identifioiduminen ja sankaruus	32
5.2.1. Henkilöhahmon luonteenpiirteet	33
5.2.2. Henkilöhahmon ylliluonnolliset ominaisuudet	38
5.2.3. Henkilöhahmon teot ja toiminta	39
5.2.4. Romaanin tapahtumat	40
5.2.5. Oppilaiden identifioiduminen henkilöhahmoon usealla eri perusteella	43
5.3. Avoimen kohdan tulkintaa <i>Vihreä tukka</i> -romaanissa.....	48
5.3.1. Eintelin ja Aind-toon suhde	49
5.3.2. Aind-toon olomuodot.....	53
5.4. Oppilaiden omakohtainen kokemus <i>Vihreä tukka</i> -romaanista	55
5.4.1. Romaanin omaelämäkerrallinen lukeminen.....	56
5.4.2. Romaanin koskettavuus yhteydessä sosiaalisiin ilmiöihin	58
5.4.3. Romaanissa kuolema ja syntymä koskettivat.....	60
5.4.4. Romaanin torjunta	61
5.5. <i>Vihreän tukan</i> kohderyhmä oppilaiden mielestä.....	64
5.6. Oppilaiden käsitykset <i>Vihreä tukka</i> -romaanin sanomasta	68
6. LOPUKSI	72

LÄHTEET

LIITTEET

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusasetelma ja tutkimuksen tavoitteet

Työssämme pyrimme kuvaamaan peruskoulun kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten reseptiota sekä samastumista Aila Meriluodon *Vihreä tukka* -romaanin sankareihin. Valitsimme luettavaksi teokseksi Aila Meriluodon *Vihreän tukan*, koska se oli lukijaryhmille entuudestaan tuntematon. Kun luettava teksti on kaikille uusi, ovat lukijat yhdenvertaisessa asemassa tekstin analysointivaiheessa. Aila Meriluoto lasten- ja nuortenkirjailijana kiinnosti meitä Pispalan koulun Pispala-projektin ja siihen liittyvän Lauri Viita -museovierailun peruina.

Lasten ja nuorten kiinnostus fantasiaan on kasvanut *Harry Potter* -kirjojen ja -elokuvien sekä *Narnia*- ja *Taru Sormusten Herrasta* -teosten filmatisoinnin myötä. *Vihreä tukka* -romaanin oli meille opettajille uusi tuttavuus fantasiagenressä.

Aila Meriluoto (1924-) on paremmin tunnettu aikuisille suunnatusta tuotannostaan. Hänet tunnetaan lyyrikkona, vaikka hän on kirjoittanut myös proosaa. *Vihreä tukka* ilmestyi vuonna 1982 ja se luokiteltiin saturomaaniksi. Saturomaanin kohderyhmä on selkeästi lapset, siksi *Vihreä tukka* onkin useimmiten sijoitettu kirjaston lastenosastolle ja Tampereen oppimateriaalikeskuksen luokittelussakin sitä suositeltiin alakoululaisille.

Lukiessamme teosta huomasimme, että teos ei ole yksiselitteisesti saturomaanin, vaan fantasiaromaani, jossa on monia murrosikäisiä ja aikuisiakin koskettavia elementtejä. *Vihreä tukka* on kasvu- ja kehityskertomus. Se kertoo nuoren tytön, Eintelin, kasvusta

pienestä mitättömyydestä naiseksi ja omaksi itsekseen. Teos kertoo myös maailman muuttamisesta paremmaksi paikaksi elää. Henkilökohtaisen kasvunsa myötä Eintel pelastaa yhteisönsä ja tekee keijujen, maahisten ja ihmisten rauhanomaisen rinnakkaiselon uudelleen mahdolliseksi.

Tutkimuksemme kohderyhmänä ovat tamperelaisen Pisan koulun kuudes luokka ja Hämeenkyrön Yhteiskoulun yhdeksäs H-luokka. Tutkimukseen osallistui 31 kuudesluokkalaista ja 21 yhdeksäsluokkalaista oppilasta, yhteensä 52 oppilasta.

Koska opetamme eri luokka-asteilla äidinkieltä ja kirjallisuutta, oli mielestämme luontevaa tarkastella ja vertailla eri-ikäisten, opinnoissaan taitekohdassa olevien oppilaiden tulkintoja ja lukukokemuksia tästä teoksesta. Opettajuuttakin ajatellen saimme tärkeää tietoa tämän ikäisten oppilaiden ajattelusta ja lukukokemuksesta.

Työmme teoreettisena lähtökohtana on reseptiteoria. Tarkoituksenamme on kuvata, miten kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset identifioituvat teoksen henkilöihin. Identifioitumista tarkastelemme väljästi Jaussin identifikaatiotypologiaan nojaten. Reseptiteoriasta keskeisiksi nousevat konkretisaation, odotushorisontin ja tulkintayhteisön käsitteet. Empiirisessä tutkimuksessamme analysoimme tutkimustuloksia konkretisaation osalta ja tarkastelemme tulkintayhteisön problematiikkaa. Tutkimuksessamme odotushorisontin käsite toimii osana teoreettista viitekehystä, mutta emme varsinaisesti kartoita lukijoiden odotushorisonttia.

Reseptiteorian pohjalta tutkimuksia lukukokemuksista on tehty, mutta yleisimmin kohderyhmänä ovat olleet aikuiset. Lukiolaisia tekstien vastaanottajina ovat tutkineet muun muassa Leena Kirstinä (1987) ja Kalevi Nikki (1996). Niina Aho (2005) on tehnyt pro gradu -tutkielman *Vihreä tukka* -romaanista. Hän keskittyy teoksen analysoimiseen, joten töidemme näkökulma on erilainen. On kuitenkin mielenkiintoinen yhteensattuma, että kaksikymmentä vuotta sitten julkaistu ja unohduksissakin ollut teos kirvoitti kaksi peräkkäistä tutkimusta. Ahon pro gradu -

tutkielmasta tietämättämme aloitimme oman projektimme Pispalaan ja Lauri Viitaan liittyen. Fantasiagenren voimakas nousu lienee syynä sekä Ahon että ainakin meidän romaanivalintaamme.

1.2. Tutkimuskysymykset

Työmme aineiston perusteella pyrimme kuvaamaan, miten kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset identifioituvat teoksen henkilöhahmoihin, sekä millainen on oppilaiden reseptio *Vihreä tukka* -romaanista. Tutkimusmenetelmänä on oppilaiden tuottamien kirjallisten vastausten tarkasteleminen. Tutkimuskysymyksiä on viisi:

- 1) Jos olisit joku teoksen henkilöistä, kuka olisit? Miksi?
- 2) Kuvaava Eintelin ja Aind-toon suhdetta.
- 3) Mitkä ja miten romaanissa esille tulevat asiat koskettavat sinua itseäsi?
- 4) Keille ja minkä ikäisille suosittelisit tätä romaania? Miksi?
- 5) Mistä romaanissa on mielestäsi kyse?

Kyselylomakkeen tutkimuskysymykset ovat avoimia kysymyksiä, joihin oppilas voi vastata haluamallaan tavalla ja tarkkuudella.

1.3. Aineisto

Empiirinen aineisto kerättiin maaliskuussa vuonna 2006 äidinkielen oppitunneilla. Kaikki oppilaat aloittivat romaanin lukemisen yhdessä oppitunnilla. Kuudesluokkalaisten kanssa koko teos luettiin oppitunneilla yhdessä vuorotellen ääneen, koska oppilaat kokivat teoksen kielen vaikeaksi. 9.H -luokan oppilaat lukivat

koulussa yhden oppitunnin eli n. 45 minuutin aikana teosta niin pitkälle kuin ehtivät. Sen jälkeen oppilaat lukivat romaanin kotona loppuun. Oppilaat lukivat teoksen ilman muuta ennakkotietoa, kuin mitä takakansiteksti ja kirjan kansi antoivat.

Kirjan luettuaan sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaiset täyttivät saman kyselylomakkeen. Yhdeksäsluokkalaisille pidettiin lisäksi kirjakuulustelu teoksesta. Kuudesluokkalaiset kirjoittivat *Vihreästä tukasta* kirja-arvostelun ja käsittelivät fantasiagenreä oppitunneilla. Tutkimuskysymysten lisäksi kyselylomakkeessa kartoitettiin oppilaan lukuharrastusta, mutta ei vanhempiin liittyviä koulutus- ym. seikkoja. Vanhempien koulutustaustaa ja ammattia ei kysytty, koska muun muassa Kalevi Nikin (1996, 65) lukiolaisten reseptiotutkimuksessa ilmenee, että suhteellisen pienessä aineistossa (n=53) sosiaalisen taustan, vanhempien koulutuksen ja kirjallisen kompetenssin vaikutus ei ole tilastollisesti merkittävä. Tätä Nikki selittää suomalaisen koulutusrakenteen muutoksella. Suomessa on yhtenäinen peruskoulu, joten koulutuserot pienenevät koko ajan.

2. RESEPTIOTUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA

2.1. Reseptiotutkimuksen keskeisiä käsitteitä

Kirjoitetulla tekstillä on mahdollisuus muuttua viestinnäksi vasta, kun sillä on lukija. Viestintä koostuu kolmesta osatekijästä: lähettäjistä, viestistä sekä vastaanottajasta. Reseptiteoria tutkii teoksen vastaanottoa. Tekstin rakentelun ja sisällön perusteella voi päätellä, kuka on teoksen todennäköinen lukija tai se lukija, joka kirjailijalla on ollut mielessään kirjoittaessaan teosta. Aila Meriluoto ei ollut ajatellut *Vihreä tukka* -romaaniaan yksinomaan lastenkirjana, mutta ilmeisesti teoksen julkaisemisen varmistamiseksi, hän tarjosi sitä WSOY:n lasten- ja nuortenkirjojen osastolle (Aho 2005, 2).

Kaunokirjallisen tekstin lukeminen poikkeaa asiatekstin lukemisesta. Jotta lukija ymmärtäisi lukemaansa, hänen täytyy käsittää sanojen ja lauseiden yleiset perusmerkitykset, joista samaan kieliyhteisöön kuuluvat ovat yhtä mieltä. Toiseksi kaunokirjallinen teksti vaatii tulkintaa. Kaunokirjallinen teksti ei välttämättä pyri ilmaisulliseen yksinkertaisuuteen vaan on tarkoituksellisesti monimerkityksellistä. Kaunokirjallinen teksti voi sisältää kuvallisuutta, vihjauksia ja epämääräisyyksiä, joita lukijan on ymmärrettävä ja tulkittava. Tämä tulkinta ja ymmärtäminen edellyttää riittävän lukutaidon lisäksi synnynnäistä tai opittua kykyä analysoida monimerkityksellistä informaatiota. (Nikki 1996, 20.)

Jo keskiajalla Tuomas Akvinolainen totesi, että ”Mitä otetaan vastaan, se voidaan ottaa vastaan vain vastaanottajan tavalla”. Taustalla ei silloin ollut nykyaikaista käsitystä vastaanottajan luovasta roolista ja reseptiotutkimuksesta, vaan keskiajan käsitys Jumalan, lähettäjän, täydellisyydestä verrattuna ihmisen eli vastaanottajan vajavaisuuteen. 1500-luvulla eläneen Montaignen mukaan ”sivistynyt lukija huomaa

tekstissä usein muitakin täydellisyyksiä kuin niitä, joita kirjoittaja on sinne kirjoittanut tai siellä huomannut olevankaan”. Kun lukija täydentää epämääräisyyskohtia, hän luo konkretisaation. Lukijalla ei ole kuitenkaan yhtäläisiä edellytyksiä taustoittaa ja ymmärtää kaunokirjallisia teoksia täsmälleen samalla tavalla. (Varpio 1990, 31.)

Roman Ingardenin (1973, 62, 62) mukaan konkretisaatio on siis jotakin sellaista, mitä ei suoraan sanota, vaan se tulkitaan rivien välistä. Konkretisaatiossa lukija luo tekstille merkityksen eli lukija täydentää omalla tavallaan tekstissä olevat aukot, epämääräisyyskohdat. Epämääräisyyskohdat ovat aukkoja tai tyhjiä välejä esimerkiksi ajan tai paikan esittämisessä.

Kaunokirjallisen teoksen vaikutus pohjaa tekstin epämääräisyyteen ja avoimiin kohtiin, jotka vetoavat lukijaan ja saavat hänen mielikuvituksensa valloilleen. Tekstin tarjoamia merkityksiä ei ole piilotettu tekstiin, vaan ne syntyvät lukutapahtuman aikana. Tekstiin jäävät aukot, avoimet kohdat, lukija täydentää muun muassa oman tiedontasonsa mukaisesti. (Varpio 1990, 29.)

Wolfgang Iserin mukaan kaunokirjallinen kommunikaatio on lukijan ja tekstin interaktioita. Lähtökohta siinä on epäsymmetria tekstin ja lukijan välillä. Tasapaino voidaan saavuttaa vain, jos lukija täydentää tekstin aukkopaidat. Iserin mukaan kaunokirjallisuudessa se, mitä ei ole tekstissä on yhtä tärkeää kuin se, joka on tekstissä sanottu. (Iser 1984, 98, Nikki 1996, 48.)

Saksalainen Hans Robert Jauss vakiinnutti odotushorisontin käsitteen kirjallisuustieteeseen. Odotushorisontti voidaan määritellä tekstin ja lukijan kommunikaatiotilanteeksi eli niiksi odotuksiksi ja ymmärtämisen edellytyksiksi, joita tietyn ajankohdan ihmisillä on ryhtyessään lukemaan kaunokirjallista teosta. Lukijat suhteuttavat teoksen aikaisempiin lukukokemuksiinsa ja muodostavat käsityksensä tältä pohjalta. Kaunokirjallisen teoksen esteettinen kokeminen edellyttää Jaussin

mukaan lukijalta etukäteistietoa, jonka varassa teos koetaan ja johon suhteuttaen teosta luetaan. (Varpio 1990, 58.) Odotushorisontti voidaan siis käsittää järjestelmänä, joka rakentuu kirjallisuuden lajien, teoksen sisältämien intertekstuaalisten viittausten ja kielen järjestelmän tuntemuksesta. Odotushorisontti käsitettä ei ole luotu varsinaisesti lukijoiden reseption empiiriseen tarkasteluun, vaikka sitä on sovellettu myös käytännön lukijatutkimuksessa. (Kirstinä & Lörincz 1991, 3; Koskimaa 1998, 31.)

Teoreettisesti yksinkertaisen tekstin tulkitseminen on melko samanlaista saman kieliyhteisön sisällä. Kaunokirjallisen tekstin ymmärtämisessä erot voivat olla samanikäisilläkin suuria. Stanley Fish käyttää tulkintayhteisön käsitettä selittämään lukijoiden tulkintojen yhtäläisyyttä. Tulkintayhteisöt muodostuvat Fishin mukaan lukijoista, joilla on tekstin ominaisuuksien muodostamista varten samanlaiset tulkintastrategiat. (Fish 1980, 13, 171,172; Nikki 1996, 55.) Teksti ohjailee lukijareaktioita, mikä tekee mahdollisiksi samansuuntaiset, mutta useamman tulkinnan aiheesta. Tässä työssä kuudes ja yhdeksäs luokka muodostavat hypoteesimme mukaan tulkintayhteisön, joka jakautuu sukupuolen ja iän mukaan osiin.

2.2. Identifikaatiotypologiasta sankaruuden tarkasteluun

Hans Robert Jaussin mukaan lukijat samastuvat aina teoksiin tavalla tai toisella. Hänen mielestään kaunokirjallisen maailman ja todellinen maailman olennainen yhdistäjä on samastuminen. Katarina Eskolan mukaan samastumisprosessissa ”tekstin esteettisesti välittynyt maailma ja lukijoiden todellinen arkimaailma kohtaavat”. Jaussin identifikaatiotypologia käsittää viisi sankariin samastumisen vuorovaikutusmallia, jotka voivat esiintyä myös samanaikaisesti. Tätä samastumismallia on arvosteltu, koska on epäselvää, kuvaako se ollenkaan yksilöllisiä reseptioprosesseja vai viittaako se yleisempään kulttuuritypologiseen

problematiikkaan. Tässä työssämme lähdemme kuitenkin olettamuksesta, että malli kuvastaa yksilöllisiä reseptioprosesseja. Jaussin mallin pohjana on Aristoteleen *Runousopista* (1977, 13) peräisin oleva kolmen sankarityypin erottelu, jonka mukaan taide jäljittelee ihmisiä, jotka ovat moraalisesti parempia, huonompia tai samanlaisia kuin me sekä Norttrop Fryen viiden sankarin luokittelu. (Jauss 1982, 244-292; Eskola 1990, 226, 227.)

Jaussin viisi sankariin samastumisen mallia ovat, assosiatiivinen, ihaileva, sympaattinen, katarttinen ja ironinen samastuminen.

1) Assosiatiivisesta samastumisesta on kyse silloin, kun tekstin vastaanottaja ikään kuin liittyy lukiessaan toimintaan mukaan, on mielessään mukana esimerkiksi peleissä, kilpailuissa ja kansanjuhliissa. Tätä luokittelua luonnehtii yleisön aktiivinen osallistuminen.

2) Ihailevalle samastumiselle on tyypillistä, että samastumisen kohde on täydellinen sankari, joka on viisas, fyysisesti voittamaton, toimissaan esimerkillinen ja pyhä. Erityisesti keskiajan epiikassa kuvataan usein tämäntyyppisiä sankareita.

3) Sympaattisesta samastumisesta on kyse silloin, kun lukijat samastuvat arkiseen ja epätäydelliseen sankariin ja pystyvät kuvittelemaan itsensä tuon sankarin asemaan. Lukijat voivat tuntea sankaria kohtaan sääliä tai myötätuntoa. Suhde on myötämielinen.

4) Katarttisen samastumisen sankari on epätäydellinen, mutta hyvinkin samanlainen kuin lukijansa. Sankari ajautuu tilanteisiin, joista aiheutuu ahdinkoa ja kärsimystä. Lukija voi kokea vapauttavan, katarttisen kokemuksen, kun hän samastuessaan tällaiseen sankariin kokee järkytyksen tai koomisen laukeamisen.

5) Ironisen samastumisen tilanteessa lukija johdatetaan samastumisen äärelle mutta

teksti käännetäänkin ironiseksi, jolloin vaikutus on vieraannuttava tai provosoiva. Ironisen sankarin malli voisi Jaussin mukaan olla esimerkiksi Don Quijote.

Esimerkkinä assosiativisesta samastumisesta nykyaikaan siirrettynä voisi olla larppaus. Ihaileva samastuminen perustuu kuvatun henkilön esikuvallisuuteen, täydellisyyteen. Sympaattisessa samastumisessa lukija samastuu kuvattuun henkilöön niin, että ihaileva välimatka häviää ja lukija myötäelää kärsivän sankarin seikkailut. Katarttisessa samastumisessa lukija irrottautuu omasta maailmastansa ja asettuu kärsivän ja ahdistetun sankarin asemaan, niin että traaginen järkytys tai koominen efekti johtaa mielen vapautumiseen. Tosin katharsiksen kokeminen kaunokirjallisen elämyksen ilmauksena tuntuu koko kirjallisuuden osalta kyseenalaiselta. Aristoteleskin (1977, 23) sijoitti katharsiksen runousopissaan draaman kokemiseen. Ironisessa samastumisessa lukijalle osoitetaan odotettavissa oleva samastumismahdollisuus, jonka jälkeen se ironisoidaan tai kielletään. (Jauss 1982, 244-292; Eskola 1990, 226-227.)

Sosiologi Sari Näreen mielestä sankariin liittyvät merkitykset kertovat sukupuolten kulttuurisesta muotoutumisesta. Sankari-ihanteissa välittyvät minäihanteiden lisäksi myös kulttuurin yleiset arvo- ja normirakenteet. Koska sankarit edustavat kulttuurin päämääriä ja arvoja, he kuvastavat symbolista valtaa. Näreen (1992, 69-71) tutkimuksessa 3.- 9.- luokkalaisten (n=500 opp.) sankarikäsityksistä pojista noin puolet ja tytöistä vain noin kolmannes nimesi sankareikseen fiktiivisen hahmon, kuten voimaitai supermiehen. Fiktiivisten hahmojen ihailu väheni tytöillä murrosiässä, jolloin tilalle tulivat idolit, esimerkiksi rocktähdet. Tytöistä 63 % piti sankareinaan todellista hahmoa, joko arkisesta elämämpiiristä olevaa tai fantasioita virittävää julkkishahmoa.

Tyttöjen ja poikien sankareihin yleisimmin liittämät ominaisuudet edustavat altruismia ja sosiaalisia hyveitä, kuten rohkeutta, uhrautuvaisuutta, avuliaisuutta, ystävällisyyttä, utteruutta, rehellisyyttä ja luotettavuutta. Näillä ominaisuuksilla varustettu sankari on

auttaja, pelastaja ja urotekojen tekijä joko arjessa tai fantasiamaailmassa. Sankaruuden vastakohtaksi määriteltiin egoismi, pelkuruus, roistomaisuus, tyhmyys ja heikkous. Epäsankarillisina ominaisuuksina tytöt pitivät itsekkyyttä, pelkuruutta ja tyhmyyttä. Pojat painottivat näiden lisäksi roistomaisuutta, fyysistä heikkoutta ja alhaista yhteiskunnallista statusta. (Näre 1992, 72.)

Näreen tutkimuksessa suurin osa tytöistä ja pojista oli sitä mieltä, että sankari voi olla yhtä hyvin mies kuin nainenkin. Nuoremmat näkivät sankarin sukupuolineutraalisti, mutta iän myötä poikien sankari alkoi merkittyä maskuliinisesti. Pojat etsivät sankarista samastumiskohdetta tyyppillisemmin kuin tytöt. Murrosiässä tytöt eivät enää kokeneet voivansa samastua sankariin, vaan he pikemminkin halusivat ihailla idoleitaan. (Näre 1992, 74, 75.)

3. MONITASOINEN FANTASJAROMAANI *VIHREÄ TUKKA*

3.1. Romaanin juoni ja henkilöhahmot

Romaanin päähenkilö on orpo, vihreähiuksinen Eintel, joka elää Harmaan Puun kylässä Mökkiäisessä yhdessä isovanhempiensa, Mummulin ja Papparan, kanssa. Mummuli elättää perhettään pyykkärinä Eintelin ja Papparan avustuksella. Eintelin elämään liittyy salaisuus, jota on varjeltava valtaa pitävän Koonan alaisilta. Eintel on keiju isänsä puolelta, osittain ihminen kuten äitinsä ja Papparan kautta ilmeisesti maahinen. Keijuveren vuoksi hänellä on vihreät hiukset, jotka on värjättävä ja peitettävä huivilla. Eintel näkee myös muista poiketen kiellettyjä värejä, sinisiä perhosia ja vihreää ruohoa, vaikka vain harmaus on kylässä sallittua. Hän ymmärtää maahisten laulun orjakierrolla, jossa muulinhahmoiset orjuutetut maahiset pyörittävät vesiratasta Harmaan Puun kylän "normaaleille" asukkaille eli ihmisille. Hän itse ymmärtää erilaisuutensa, mutta ei tiedä syytä siihen. Mummuli kieltäytyy valaisemasta asiaa ja keskittyy piilottelemaan Eintelin keijupiirteitä. Nuoren lukijan on helppo samastua Einteliin, koska Eintel kokee itsensä yhteisössään ulkopuoliseksi ja epävarmaksi, millaiseksi murrosikäinenkin voi itsensä tuntea. Yhteisön sääntöjen lisäksi aikuistuva Eintel kapinoi holhoavaa mummulia vastaan. Luokittelemme Eintelin Jaussin identifikaatiotypologian mukaan sympaattiseksi sankariksi, koska hän on sekä arkinen että epätäydellinen ja häntä kohtaan voi tuntea sääliä tai myötätuntoa. Eintelin tavoin murrosikäinenkin voi kokea, että häneltä odotetaan ristiriitaisia asioita – näkymättömyyttä, kuulumattomuutta ja tehokasta työskentelyä.

Eintel tapaa vihreätukkaisen pojan, joka opastaa hänet keijumaailmaan; lentämään, käyttämään porttia siirryttäessä todellisuudesta toiseen ja jopa kulkemaan itsensä läpi sisäisestä portista maailmaa vaihdettaessa. Vihreätukkainen poika, Aind-too, on itse asiassa Eintelille jo syntymässä määrätty keijupuoliso. Aind-too opettaa Eintelin

lentämään ja he tanssivat yöt läpeensä. Eintel oppii näkemään pääskysenhahmoiset keijukaiset yhtä hyvin kuin sisäkkäiset todellisuudet, maailmat maailmoissa sekä kulkemaan niiden väliä. He ovat yhtä Aind-toon kanssa; he rakastavat toisiaan. Rakastavaisten yölliset tapaamiset opettavat Eintelin ymmärtämään itseään ja maailmaa ympärillään. Ne valmistavat häntä myös tuleviin tapahtumiin ja tehtävään. Tulkitsemme Eintelin kehittyvän suhteessaan Aind-toon kanssa paitsi henkisesti myös seksuaalisesti naiseksi. Romaanin lopussa tästä suhteesta syntyy lapsi. Lapsen yksinäinen odotus ja seikkailun vaatima rohkeus rakentavat Eintelin sankaruutta. Meriluoto nostaa fantasiaseikkailun rinnalle yksinhuoltajaäidin arjen sankaruuden. Yksinhuoltajuudesta Meriluoto kykenee ammentamaan arjen sankaruutta myös oman henkilöhistoriansa perusteella.

Eintelin tehtävänä on yhdistää keijujen, maahisten ja ihmisten maailmat. Hän lähtee vaaralliselle vaellukselle kohti valtakunnan ytimessä sijaitsevaa Koonan linnaa. Eintelin on kohdattava Koonan, jotta kaikki voisivat jälleen elää yhdessä iloisina, vapaina, luovina ja onnellisina. Vaellukselle lähtee mukaan muulinhahmoinen maahinen, Raukka. Seikkailun edetessä Eintel huomaa odottavansa Aind-toon lasta. Uuden elämän hahmossa, mutta myös kahdessa muussa hahmossa Aind-too on kuitenkin koko seikkailun ajan lähempänä Einteliä kuin hän tai lukija tietääkään. Vaellus on niin Eintelin kuin Aind-toonkin kasvutarina. Aind-too on mielestämme vaikea samastumisen kohde, koska hänen kasvuunsa liittyy erilaisia olomuotoja. Aind-toon olomuodot muodostavat romaanin keskeisen avoimen kohdan. Nuoren lukijan on todennäköisesti vaikea samastua sankariin, joka näyttäytyy välillä muulinhahmoisenakin Raukkana.

Matkalla Koonan valtakunnan ytimeen Eintel tapaa paljon toivoa antavaa hyvyyttä. Romaanissa on siis läsnä koko ajan fantasialle ominainen pahan ja hyvän taistelu, vaikka paha onkin osittain määrittelemätöntä pelkoa. Eintel kohtaa matkallaan myös mitään pelkäämättömän Galdaramaksen, kulkurin, joka kulkee minne askel ja ajatus

vievät. Galdaramas kuuntelee, mutta ei katso asiakseen muuttaa asioiden tilaa tai edes arvioida niiden hyvyyttä tai pahuutta. Galdaramas suhtautuu keijuihin ja maahisiin taruolentoina, ympäröivään todellisuuteen kuulumattomina asioina, mikä surettaa ja suututtaa Einteliä. Eintelin tehtävä, maiilmojen yhdistäminen, tuntuu hänestä entistä vaikeammalta, kun Galdaramaksen kaltainen avarakatseinen, hyväntahtoinen olento suhtautuu asiaan piittaamattomasti. Fantasiassa hyvä ja paha näyttävät monitasoisina. Galdaramakseen samastuminen voi olla joko ihailevaa tai sympaattista. Galdaramas on viisas jättäytyessään ympäristön ristiriitojen ulottumattomiin. Toisaalta lukijan näkökulmasta se, ettei hän asetu päähenkilön puolelle, tekee hänestä epätäydellisen sankarin.

Eintel ja Rauk matkustavat kohti Koonasitiä yhä urbaanimmilla kulkuvälineillä. Urbaani ympäristö kuvataan romaanissa pelottavana ja uhkaavana paikkana, jossa on vaikea selviytyä. Koonasitin kiireisestä kaaoksesta Eintelin ja Raukin pelastaa hyväntahtoinen Kurkurra-muori. Matka on loppuillaan, mutta Eintel tietää kaikkein pahimman olevan edessä. Eintel karkaa Kurkurra-muurilta ja Raukilta toteuttaakseen tehtävänsä. Vaikeuksien ja taisteluiden jälkeen Eintel löytää pelokkaan Koonan, joka lopuksi katoaa tomuna olemattomiin. Eintel on onnistunut tehtävässään.

Eintel selviää hämmästyksekseen hengissä keijulapsen synnytyksestä ja päättää palata kotiin. Harmaan Puun kylä on muuttunut Vihreän Puun kyläksi, jossa vallitsee rauha. Matkalla hän kohtaa riemukseen Aind-toon tai hänet, joksi Aind-too ja Raukka/Rauk ovat sulautuneet ja kasvaneet. Romaani päättyy kolmikon saapumiseen Mökkiäiseen. Romaanin loppu jättää Eintelin ja Aind-toon samoin kuin Vihreän Puun kylän asukkaidenkin tulevaisuuden salaisuudeksi. Paha on kuitenkin voitettu ja kaikki mahdollisuudet onneen ovat olemassa. Romaanin loppu on tyypillisempi fantasialle kuin sadulle, joka lupaa lopuksi kaikkien elävän onnellisina elämänsä loppuun saakka.

3.2. Romaanin kerronta ja kieli

Kerronnalla vaikutetaan lukijan mielipiteisiin tarinasta ja romaanin henkilöistä. Kerronta saa henkilöt tuntumaan läheisiltä tai etäisiltä. Henkilöihin samastumiseen voi vaikuttaa muun muassa se, kertooko tarinaa minä- vai hänkertoja. (Mikkola 2000, 23.) *Vihreässä tukassa* kaikkietävä kertoja kertoo lukijoille tapahtumien kulun, mutta myös henkilöiden tunteet ja salaiset ajatukset. Tällä saadaan läheisyyden ja intiimiyden tunne lukijan ja päähenkilöiden välille. Toisaalta päähenkilön vihollisten, Koonan ja Trappiluliuman, aivoituksia ja toiminnan syitä ei kerrota lukijalle. Lukija ei tiedä mitä he ajattelevat, vaan jää sen tiedon varaan, mitä Eintel saa heistä tietää toisten kertomana tai mitä Eintel heistä ajattelee heidät tavatessaan.

Vihreän tukan kerronta on osittain myös epäsuoraa ja metaforista. Esimerkiksi Eintelin ja Aind-toon eroottinen suhde kuvataan yhdessä lentämisenä ja tanssimisena. Lentäminen ja tanssiminen liittyvät toki Eintelin kasvamiseen keijuvoimiensa ja -taitojensa suhteen, mutta myös vertauskuvallisesti Eintel kasvaa naiseksi lentäessään ja tanssiessaan rakastettunsa kanssa. Rakastavaisten yölliset tanssit auttavat Einteliä ymmärtämään itseään ja ympäröivää maailmaa. Tätä tanssia kuten myös äitiyttä ja lapsen saamista on tässä teoksessa kuvattu runollisesti ja monitulkintaisesti. Lentäminen ja tanssiminen ovat epäsuoria ja peiteltyjä viittauksia seksuaalisuuteen.

Rakastavaisten keskustelu on varsin runollisen kuuloista ja hankalasti ymmärrettävissä tekstikontekstista irroitettuna. Tekstiin on upotettu myös kuvausta kommunikaation vaikeudesta; samat sanat tarkoittavat eri asioita eri henkilöille.

-Sieluni, silmäteräni, Aind-too sanoi. –Sinä olet melkein. Pian sinä olet kokonaan. Anna tulla. Älä pidätä. –Ei! huusi Eintel oivalluksensa kiihkossa. –Siinä se onkin. Minäpä en olekaan kokonaan jos lähden (Vt, 47).

Tässä tutkimuksessa romaanista *Vihreä tukka* käytetään lyhennettä Vt.

Kokonaisuudella Aind-too ja Eintel tarkoittavat eri asioita. Aind-toolle keijutaidot opittuaan Eintel on kokonainen ja Eintel puolestaan oivaltaa kokonaisuutensa tarkoittavan keiju-, maahis- ja ihmispuoliensa hyväksymistä ja esiintuomista. Tämän kaltaiset seikat tekevät tarinan moniulotteiseksi, nuorelle lukijalle jopa vaikeaselkoiseksi.

Romaanin kertoja ja suuri osa henkilöistä käyttää yleiskieltä. Henkilöiden erilaista elin- ja kulttuuriympäristöä Eintelin Harmaan Puun kylään verrattuna korostetaan antamalla heille poikkeava puheenparsi. Finninaamainen poika edustaa modernia urbaania elinympäristöä, joten puhuu slangia.

-Joo, kyl noi juitsut aina ornataan, mut venaas nyt, mahee gimma, et jäbä hinnaa grodeks enste (Vt,123).

Kurkurra taas tuo rikkaalla puhekielellään vaikutelman rehevästä mustasta mamasta, amerikkalaisesta syvän etelän naisesta, joka laulaa ja nauraa pois elämän surut ja murheet.

-Ota pikkuiset tupsluurit, Kurkurra neuvoi ja taputti (Vt, 104) ...Vaikka nuo lapset ne vasta teon tekivät, puhua poksottivat yhden ja toisenkin lauhkeiksi kuin lampaat... Kurkurra kietaisi finninaaman upottavaan syleilyynsä. –Hyvä poika. Vielä sinä näitä maailman asioita hoidat (Vt, 123).

Meriluoto rikkoo kielioppisääntöjä muun muassa välimerkkien käytön ja lausejaon suhteen. Hän käyttää yleiskielestä poikkeavia sanoja ja sanontoja.

Eintelille tuli kauhea hätä, sydän läpätti, vatsassa viplutti, liikkeet tuntuivat kömpelöiltä, mitä, minne, kuinka, hän ei ymmärtänyt (Vt, 95).

Edellisestä välittyä lukijalle Eintelin kiire ja hätä. Kertoja ei ehdi edes välimerkein erotella lauseita toisistaan. Viplutus on hyvin kuvaava, mutta ilmeisesti kirjailijan oma sana. Meriluodon henkilöahmot käyttävät myös fantasiakirjallisuuteen kuuluviksi mieltämiämme toivotuksia ja sanaparsia: ”Kaste olkoon kannoillasi ja otsallasi tuuli, lapseni” (Vt, 87). Galdaramaksen toivotus Eintelille heidän erotessaan muistuttaa *Tolkienin Taru Sormusten Herrassa* esitettyjä toivotuksia ja tervehdyksiä.

3.3. Romaanin lajityypin tarkastelua

Sadun kerronnassa on kautta aikojen ollut fantasiakerronnan elementtejä, joten rajanveto sadun ja fantasian välille on vaikeaa. (Suojala 2001, 13; Ihonen 2004, 76.) Fantasian juuret ovat sekä sadussa että kauhukirjallisuudessa (Ihonen 2001, 137), minkä vuoksi fantasiakirjallisuudessa on aina yhteisiä piirteitä sadun kanssa. Johanna Sinisalon (2004, 13) mukaan tärkeintä sadun ja fantasian luokittelussa ovat ne ominaispiirteet, joilla satu ja fantasia voidaan erottaa toisistaan. Hänen mukaansa satu toisin kuin fantasiakertomus on aina allegoria. Sadussa ei juurikaan esitetä nimiä, aikamääreitä eikä lokalisaatioita ja siksi satu on tunnistettavissa vertauskuvalliseksi. Fantasiasta poiketen sadun keskeinen piirre on myös henkilöahmojen karikatyyrimäisyys. Fantasian ahmot ovat moniulotteisia ja monipuolisia persoonia sadun tyytelyihin henkilöahmoina verrattuna. *Vihreä tukka* on takakansitekstissä määritelty saturomaaniksi. *Vihreästä tukasta* puuttuu kuitenkin joitakin sadulle ominaisia lainalaisuuksia ja se täyttää paremmin fantasiagenren reunaehdot.

Sekä fantasiassa että sadussa ihmeet ja taikuus ovat mahdollisia. Fantasiakertomuksen rakenne ja suhde lukijaan poikkeavat kuitenkin sadusta. Sadun kerrontamuodot perustuvat tiukemmin ja säädelymmin perinteeseen. Sadussa eletään epämääräistä satuaikaa satupaikassa, joka myös on usein määrittelemätön. Vaikka

esimerkiksi kansansaduissa voi realistisesti kuvattuun maailmaan murtautua epätodellinen toiseus (Wienker-Piepho 2004, 33), on sadun tapahtumapaikka yleensä satumaailma. Fantasia eroaa Ihosen mukaan sadusta siinä, että sadun maailmaa ei hahmotella yksityiskohtaisesti, vaikka sadun tapahtumat etenevät paljolti ennalta määrätyn kaavan mukaisesti (Ihonen 2001, 136).

Taikuutta tai yliluonnollisia ilmiöitä ei sadussa määrää muu logiikka kuin esimerkiksi satua ohjaavat toistuvat taitat, taikaluvut kolme ja seitsemän. Fantasiassa puolestaan ihmeet ja taikuus rakentavat erityisen fiktiivisen maailman, jossa toimitaan oman erityisen logiikan ja sääntöjen mukaan. Fantasian ja lukijan suhde poikkeaa sadusta siten, että kunkin fantasiakertomuksen säännöt muotoutuvat kerronnan edetessä. Fantasian luo omat sääntönsä ja miljöönsä sadun noudattaessa ennalta tunnettua sadun kaavaa. Sadulle ominainen aloitus "olipa kerran" samoin kuin lopetus "ja he elivät elämänsä onnellisina loppuun saakka" eivät tuntuisi mielekkäiltä fantasiakerronnassa, jossa tilanteet ja tapahtumien eteneminen toisaalta lisäävät ja toisaalta vaativat tietoa siitä, mikä tarinassa on todellisuuden kaltaista ja mikä taianomaista. Todellisuuden ja taianomaisuuden ero ja keskinäinen suhde selviää lukijalle fantasiatarinan edetessä ja omintakeisen maailman rakentuessa. (Ihonen 1998, 30, 2004, 76.)

Fantasiakirjallisuuden tutkimuksen kaksi peruskäsitettä ovat J.R.R. Tolkienin esittämät sekundaarin ja primaarin maailman käsitteet. Sekundaari maailma on Tolkienin mukaan kirjailijan luoma mielikuvituksellinen ja yliluonnollinen seipitetty maailma, jota lukija voi pitää totena, mutta jossa luonnonlait korvautuvat esimerkiksi taikuudella. Primaari maailma on se todellinen maailma, josta käsin voimme katsella sekundaaria maailmaa puhtaasti mielikuvituksen ja uskomusten tuotteena, ja jossa pätevät luonnonlait siten, kun ne ympärillämme havaitsemme. (Tolkien 1964, 36, 37.) *Vihreän tukan* miljöö vaihtelee primaarin ja sekundaarin maailman välillä.

Fantasiakirjallisuus voidaan jakaa myös korkeaan ja matalaan fantasiaan (Bengtsson 2001, 333). Korkean fantasian kerronta sijoittuu sekundaariin maailmaan. Tyypiesimerkki korkeasta fantasiasta on J.R.R. Tolkienin *Taru Sormusten Herrasta*. Matalan fantasian kerronta sijoittuu saduissakin käytettyyn primaariin maailmaan, jossa tapahtuu jotain yliluonnollista eli yliluonnollisuus ilmenee realistisesti kuvatussa ympäristössä. (Ihonen 2001, 136; Saukkola 1997, 91). Ihonen jaottelee edelleen matalan ja korkean fantasian mallia kolmeen päätyyppiin sen mukaisesti, mikä osuus sekundaarilla ja primaarilla maailmalla on tapahtumapaikkana.

1. Korkea fantasia sijoittuu sekundaariin, omalakiseen mielikuvitusmaailmaan. Sadusta tämä fantasia eroaa kuitenkin siten, että maailma lainmukaisuuksineen on kirjailijan itsensä luoma.

2. Lasten fantasiakirjallisuudelle on tyypillistä kahden maailman fantasia. Realistisesta maailmasta siirrytään esimerkiksi portin kautta sekundaariin maailmaan. Tällöin henkilöt ja tapahtumat sijoittuvat ja liikkuvat sekä primaarissa että sekundaarissa maailmassa.

3. Matala fantasia tapahtuu pelkästään primaarissa maailmassa, mutta taikuus realistisessa ympäristössä saattaa primäärin maailman lait kyseenalaisiksi.

(Ihonen 2001, 136-137)

Vihreä tukka sopii tässä fantasialuokituksessa kahden maailman fantasiaksi. Ihonen (2004, 82) käyttää tästä myöhemmin tutkimuksessaan myös nimitystä avoimen sekundaarin maailman fantasia. Eintel siirtyy keijumaailmaan sisäisen portin tai keijuveräjän kautta eli romaanissa siirrytään realistisesta maailmasta sekundaariseen maailmaan. *Vihreä tukka* -romaanissa ympäristöä ja maisemaa kuvataan välillä tarkastikin, mutta satu voi jättää tapahtumapaikan epämääräiseksi. Ympäristö muuttuu vanhanaikaisesta moderniksi Eintelin seikkailun edetessä Harmaan Puun kylästä Koonasitiin.

Harmaan Puun kylä edustaa asumuksineen ja elämäntapoineen menneen ajan maailmaa; pyykinpesijä on tavanomainen ammatti ja haarniskoidut sotilaat kulkevat hevosilla. Toisaalta Harmaan Puun kylä ei ole puhtaasti historiallinen primaari maailma, koska sen osana ovat orjuutetut maahiset. Erilaisilla säännöillä asukkaita kielletään huomioimasta ja nauttimasta primaarin maailman luonnonmukaisista ilmiöistä, kuten väreistä. Näillä elementeillä Meriluoto sekoittaa sekundaarin maailman aineksia primaariin. Näiltä osin Ihosen kolmas eli matalan fantasian luokitus sopisi myös jossakin määrin *Vihreä tukka* -romaaniiin. Romaanin loppuvaiheessa Eintel seikkailee jonkinlaisessa tulevaisuuden maailmassa itsestään liikkuvine jalkakäytävineen ja nopeine kulkuneuvoineen. Koonasitiä voisi pitää tulevaisuuden kaupunkina ainakin, kun huomioi romaanin ilmestymisvuoden ja silloin vallalla olleen teknologiauskon. Liikkuvat jalkakäytävät ovat totta lentokentillä 2006, vaikka ne 1982 ovat voineet uhmata primaarin maailman luonnonlakeja ja muistuttaa ideana lähinnä science fiction -kerrontaa.

Vihreä tukka -romaanissa ihmeet ja taikuus eivät ole kertomuksen henkilöille itsestään selvä asia. Eintel joutuu salaamaan kykynsä nähdä, kuulla ja kokea todellisuus yleisistä Harmaan Puun kylän normeista poiketen. Galdaramas naureskelee Eintelin katoamista keijuportin kautta näkymättömiin ja pitää moista sirkuksen silmäkääntötempuna. Sadussa ihmeet ja taitat eivät hämmästytä lukijaa sen kummemmin kuin sadun henkilöitäkään. Sadussa taikuutta ei selitellä tai aseteta kyseenalaisiksi; lampunhenki toteuttamassa toiveita kuuluu satumaailmaan, koska satumaailma ei ole todellisuuden kaltainen (Ihonen 1998, 30). *Vihreässä tukassa* maailmat jakaantuvat todelliseen ja taikuuden maailmaan. Tietty henkilöt voivat tiettyjen sääntöjen mukaan käyttää taikuutta ja turvautua ihmeisiin. Eintelin on kuitenkin opeteltava taikuutta ja maailmojen välillä kulkemista. Hänen on myös alistuttava reaalimaailman reunaehtoihin: kuolemaan, pelkoon, ajan rajallisuuteen ja vaikeisiin valintoihin.

Vihreässä tukassa tapahtumien ennustaminen ja ennakoiminen sadun tapaan ei ole mahdollista. Esimerkiksi sadulle tyypillinen tapahtumien toisto erilaisten taikaesineiden tai maagisen kolmiluvun mukaan toistuvien tehtävien muodossa puuttuu. Sadussa hyvä ja paha asettuvat selkeästi vastakkain. Tämä vastakkainasettelu on olemassa myös *Vihreässä tukassa*. Perinteinen satu kuvaa kuitenkin hyvän ja pahan toisensa poissulkevana asioina. Fantasiassa sen sijaan on mahdollista, että henkilössä on sekä hyvää että pahaa tai että henkilö muuttuu hyväksi tai jopa se, ettei henkilö ole varsinaisesti sen kummemmin hyvä kuin pahakaan. *Vihreän tukan* Hilappa ja Mandor, jotka aluksi olivat Harmaan Puun kylän ilkeiden ihmisten ja hopeamiehien joukoissa Einteliä vastaan, muuttuvatkin tarinan edetessä yllättäen auttajiksi ja ystäviksi. Galdaramas puolestaan ei vanhan viisauden edustajana ja filosofina ota selkeästi kantaa pahuuteen tai hyvyyteen; ne eivät kosketa häntä eikä hän arvota asioita hyvyys-pahuus -akselilla, vaan toteaa vain tyynesti asioiden laidan.

Kansansaduissa konkretisoituu usein kulttuurissa ilmenneitä ristiriitoja ja ongelmia (Apo 1986, 15). Myös *Vihreä tukka* -romaanina voidaan pitää yhteiskunnallisesti kantaa ottavana. Sen syntyessä 1980-luvun alussa uusi aalto ja punk-liike olivat rantautuneet Suomeen. Punk -aate kapinoi ahdasmielisyyttä, kaksinaismoralismia ja yhteiskunnan valtarakenteita vastaan. Eintel käy vihreine hiuksineen omaa taisteluaan ympäröivän yhteisön sääntöjä ja vääryyttä vastaan, mutta vaatii tietysti aimo annoksen vapaata tulkintaa rinnastaa teos sen hetkisten kulttuuristen ristiriitojen äänitorveksi.

Fantasiakirjallisuuden henkilöahmot ja aiheet periytyvät myyteistä ja eepoksista (Ihonen 2001, 137-138). Fantasiakirjojen juoni seuraa usein Bengtssonin (2001, 336) mukaan vanhojen sankarimyyttien mukaista kehitys- ja itsenäistymistarinaa.

Maria Ihosen (2004, 77) mukaan yksi lastenkirjallisuuden tunnistettavista piirteistä (joskaan ei pakollinen, ainakaan fantasiakirjoissa) on se, että ainakin päähenkilö on lapsi. *Vihreä tukka* -teoksen alussa Eintel esitellään lapsena, Mummulin tyttärentyttärenä. Eintelin mukaan Mummuli haluaakin pitää hänet aina lapsena.

Tarinan edetessä Eintel kapinoi ajoittain Mummulin sääntöjä vastaan, jolloin voisi ajatella Eintelin kasvaneen murrosikäiseksi. Murrosikään ajatellaan kuuluvan myös ihastumiset vastakkaiseen sukupuoleen. Eintel ihastuukin Aind-toohin, keijupoikaan, joka opastaa Eintelin keijumaailmaan. Eintel saa oppia seksuaalisuudestaan - lentämisestä, keijuveräjän käytöstä sekä portin kautta itsensä läpi kulkemisesta maailmaa vaihdettaessa.

Eintel samoin kuin Aind-tookin kasvavat tarinan myötä omiksi itsekseen, mutta myös maailmansa eri osatekijöitä edustaviksi jäseniksi, kokonaisiksi. Maailmalta lähtee kirjaimellisesti itseään etsimään Rauk, joka joutuu syntymään uudelleen Trappiluliuman kanssa taisteltuaan ja riistettyään tältä hengen vastoin omia ihanteitaan. Raukin ja Aind-too hahmoista kasvaa uusi kokonainen Aind-too, jossa yhdistyvät keiju, maahinen ja ihminen. Myös Eintelin on paitsi ymmärrettävä itsessään olevat keijujuuret, myös hyväksyttävä itsensä ja toteutettava oma tarkoituksensa maailmoja yhdistävänä linkkinä - kohdattava Koon ja estettävä keijujen lähtö.

Heikkilä-Haltonen (2001, 120-121) nimeää matkalle lähtemisen kansansadusta tutuksi teemaksi. Oman yhteisön hylkimä yksilö, Eintel, lähtee eheyttävälle matkalleen, jonka päämääränä on paitsi auttaa yhteisöään myös mitellä Eintelin omia voimia ja löytää elämälle tarkoitus. Pelon ja itsensä voittaminen toteuttaa myös Eintelin kohdalla seikkailun edetessä perinteisen kehitys- ja itsenäistymiskertomuksen juonikaaviota. Eintelillä ei kuitenkaan perinteisen sadun tapaan ole apunaan taikakaluja tai -voimia, joilla ratkoi epätoivoisia tilanteita. Taikuus voi auttaa Einteliä vain tietyin reunaehdoin eikä sadulle tyypillisiä ulkopuolisia auttajia tai taikuutta ilmesty tyhjästä.

Niina Ahon mukaan eri-ikäiset lukijat voivat helposti samastua ja kohdata tekstin eri näkökulmista. Lapsi voi lukea teosta satuna keijuista ja maahisista. Aikuinen voi tulkita teosta kuvauksena luovuuden, ilon, vapauden ja juurevuuden puuttumisena ihmisten suorituskeskeisessä yhteiskunnassa. Pinnallisen ja suorasanaisten kerrontansa

puolesta *Vihreä tukka* viittaa lapsilukijaan, mutta teemallisesti teos avautuu paremmin aikuislukijalle. (Aho 2005, 36.)

Tove Janssonkin kirjoitti näennäisesti lapsille, mutta hänen Muumi-kirjoissaan on paljon elementtejä, jotka puhuttelevat myös aikuisia ja joita lapsilukija ei välttämättä ymmärrä. W. Glyn Jones (1996, 97-99) puhuu ”aikuismaisesta elementistä”. Hänen mukaansa ”aikuismainen elementti” on jokin pinnallista tarinaa syvempi teemallinen taso, joka ylittää lapsen käsityskyvyn. Myös *Vihreä tukka* sisältää tällaisia ”aikuismaisia elementtejä”, aikuisille suunnattua aineksia, jotka ovat pinnallisen tarinan peitossa. *Vihreässä tukassa* näitä elementtejä ovat esimerkiksi yhteiskunnallisen vallankäytön, naiseksi ja äidiksi kasvamisen teemat.

Fantasia- ja saturomaanin luokittelussa on ongelmansa. Luokittelun apuna voidaan käyttää kirjailijan intentioita siitä, minkälaiselle lukijakunnalle kirjailija on itse teoksensa kirjoittanut. Myös teoksen aihepiiri, teemat ja henkilöhahmojen ikä vaikuttavat luokitukseen. Takakansitekstissä kustantaja luokitteli *Vihreän tukan* saturomaaniksi. Lapsuuden ja aikuisuuden välissä on monta ikävuotta, joten *Vihreä tukka* -romaanin soveltuu mielestämme parhaiten nuortenromaaniksi. Nuortenkirjana Aila Meriluoto olisi itsekin halunnut teoksensa julkaista (Aho 2005, 36). Romaanissa on nuoria kiinnostavaa tematiikkaa: rakastumisen tunteita ja itsensä löytämisen kipuilua. Lajiluokituksen suhteen yhdyimme Niina Aho (2005, 89) pro gradu -tutkielmassaan esittämään päätelmään, että *Vihreä tukka* kuuluu sadun sijasta fantasiakirjallisuuden lajityyppiin.

Ihosen (2004, 77) mielestä fantasiakirjallisuudessa on nyt menossa ajanjakso, jossa monet kirjailijat ovat poistamassa lasten- ja aikuistenkirjallisuuden raja-aitoja. Meriluoto on *Vihreä tukka* -romaanillaan ollut edellä aikaansa. Meriluodon romaanin ilmestymisen aikoihin ja osittain vielä nykyään ajatellaan, että lapsille luettavaksi osoitetut kirjat tulisi valita pedagogisista lähtökohdista käsin ja että kirja kyetään

määrittelemään tietyille ikäryhmälle sopivaksi. Meriluodon teoksen osalta tällainen määrittely on edelleen vaikeaa. Ympäristö ja keskeisimmät henkilöt teoksen alussa viittaavat lastenkirjallisuuteen, mutta teoksen myöhemmät tapahtumat ja teemat sopivat aikuisten maailmaan.

4. SANKARUUDEN MONET MUODOT

4.1. Sankaruus *Vihreä tukka* -romaanissa

Monet satujen sankarit eroavat tavallisista hahmoista poikkeuksellisten kykyjensä vuoksi tai sitten sadun päähenkilönä on sankariksi kasvava nuorukainen tai (harvemmin) nuori tyttö. Perinteisiä satujen sankareiden urotekoja ovat lohikäärmeiden tai muiden hirviöiden tappaminen sekä tavallisten ihmisten pelastaminen.

Fantasiakirjallisuuden henkilöahmot ja aiheet periytyvät usein myyteistä ja eepoksista. Joseph Campbellin (1990, 41) mukaan myyttinen tarina etenee seuraavasti:

Sankari uskaltautuu tavallisesta arkimaailmasta ylikuonnollisen ihmeen alueelle. Hän kohtaa siellä tarunomaisia voimia ja perii ratkaisevan voiton. Sankari palaa salaperäiseltä seikkailuretkeltään täytyneenä voimalla, joka tuo siunauksen hänen lähimmäisilleen.

Vihreä tukka –romaanin päähenkilö on nuori orpotyttö, yhteisönsä hyljeksimä Eintel, joka tutustuu myös ylikuonnolliseen keijumaailmaan. Hän lähtee matkalle pelastaakseen keijujen, maahisten ja ihmisten liiton. Yhteisössään syrjityn Eintelin matkalle lähdön syyt ovat sekä henkilökohtaisia että yhteisöllisiä. Eintelin tehtäväksi tulee pelastaa yhteisönsä ilottomuudelta ja suvaitsemattomuudelta. Eintel palaa onnistuneelta matkaltaan syntymäkotiinsa seestyneenä, onnellisena ja itsensä löytäneenä nuorena äitinä.

Vaikka *Vihreän tukan* sankarissa on sekoitusta sekä sadun että fantasian sankarityypistä, Eintel ei ole satujen stereotyyppinen sankari. Hän ei ole muiden mielestä kaunis ja rohkea vaan mitätön. Eintel on tukkansa värinkin perusteella erilainen, omasta mielestään vääränlainen.

Hän pelkäsi ihmisiä. Hän ei muistanut milloin oli oppinut pelkäämään. Ehkä hän oli pelännyt aina. Mummuli siihen oli opettanut, vaikkei itse pelännytkään, karttoi vain. Mutta Eintelillä oli väärän värinen tukka, siksi ei pelkkä karttaminen riittänyt. Hän oli väärä.[...] Vai johtuiko kaikki Eintelin äärimmäisestä mitättömyydestä. Niin mitätöntä henkilöä ei varmaan ollut missään, niin loputtoman huomaamatonta, että se heijastui hänen toimittamiinsa asioihinkin. Vaikka hyvä niin. Hänen pitikin olla mitätön. (Vt, 18, 21.)

Eintel saa arvostusta kuitenkin yhteisönsä ulkopuolelta. Milotau kertoo kunnioittavasti Eintelin taustasta ja juurista eli tiedostaa Eintelin tulevan tehtävän mukaisen sankaruuden.

Oi päällikön tytär, pikkumies sanoi. –Olet kulkenut. Olet katsonut. Olet kuunnellut. Olet osoittanut kiinnostusta. Oi mitä olet ajatellut? [...] –En minä näe. Minä olen köyhä ja harmaa ja punatukkainen. Minä olen mitätön.

- Oi jalo neito! Pikkumies kumarsi entistä syvempään. (Vt, 22)

Eintel löytää myös rakkauden Aind-toon kanssa. Eintel ei kuitenkaan Lumikin tapaan anna syntymässä hänelle määrätyn keijupuolison Aind-toon pelastaa häntä yhteisön ristiriidoista. Eintel valitsee harmonisen yhteiselämän sijasta fantasiamaaisesti vaarallisen matkan ja tehtävän.

-Minä menen ja tapan Koonan, sanoi Eintel heleästi.

Kellot alkoivat soida. Tuhat metallitiukua eri korkeudelta kling klang ding dong pitkin tupaa, niin että korvat ilahtuivat ja pelästyivät. (Vt, 42.)

Eintel samoin kuin Aind-too kasvavat kerronnan edetessä. Raukan hahmon matkalle ottava Aind-too muuttuu Raukiksi. Kirjan lopussa Rauk ja Aind-too kasvavat yhteen, jolloin syntyy keijujen, maahisten ja ihmisten inkarnaatio, uusi Aind-too. Vasta romaanin lopussa Eintelille selviää Aind-toon eri olomuodot ja kasvu kokonaiseksi. Siinä missä miehinen hahmo muodostuu kolmesta eri hahmosta, Eintel eheytyy kokonaiseksi itsekseen hyväksytyään keijuuden, maahisuuden ja ihmisyyden itsessään.

Satujen ja fantasiakirjojen antisankari, pahan edustaja, on *Vihreässä tukassa* ihmisten hallitsija Koono, joka kirjan lopussa murenee olemattomiin. Pahuus on romaanissa vain uhka, joka saa henkilöt varuilleen ja pelokkaiksi. Pahuutta ei kuvata tarkasti, eikä pahuuden vaikutuksia varsinaisesti selitetä lukijalle. Meriluodon kuvaama pahuus on lähinnä juonellinen motiivi päähenkilöiden toiminnalle.

Eintel otti tuikun seinältä ja valaisi. Olento vingahti, tärisi, yritti kätkeytyä hämähäkinohuitten käsivarsien taakse. Se oli pieni valkoinen ukko, tuskin muuta kuin vähäinen riepu silkkaa pelkoa. Se vetäytyi litteäksi nurkkaa vasten, näytti jos mahdollista vielä olemattomammalta.- Älä lyö, se vikisi.- Äiti auta.[..] Eintel yritti tajuta. Koono, hänen isänsä surmaaja, maailman herra. Se, joka hallitsi pelolla ja määräyksillä...vaivainen vapiseva ukko kilometrimuurien turvissa, vartionaan kourallinen miehiä jotka eivät tajunneet muuta kuin väkivallan - silkasta pelosta hekin [..] Kukaan ei ollut sanonut heille. Että pelon valtakunnan ydin oli tyhjä. (s.121-122.).

Teoksen lopussa Eintel on jo fyysisesti nainen ja äiti. Vaikka yhteiskunnallisesti yksinhuoltajaäiti olisikin arjen sankari, ei ole kovin yleistä, että yksinhuoltajaäiti nostetaan teoksen sankarityypiksi. Tieto kirjailijan omasta henkilöhistoriasta selittänee osaltaan yksinhuoltajaäitiyden ja sankaruuden yhdistämistä romaaniin. Tosin romaanin loppu antaa viitteitä Eintelin, Aind-toon ja Leida-vauvan perheen eheytymisestä.

4.2. Sankaruus ja nuori lukija

Nuoret elävät ihmisen elämänkulun erityistä aikaa, joka on riippuvainen yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta ympäristöstään. Nuoruus, määriteltiinpä se biologisen iän tai psykologisen kehitysvaiheen mukaan, asettaa kirjallisuuden vaikutuksille ja reseptiolle ennakkoehtoja. Nuoret eivät ole ryhmänä vakaa ja muuttumaton ryhmittymä; jo eri ikävaiheiden tapahtumissa sekä tyttöjen ja poikien

kokemusmaailmoissa voi olla suuria eroja. Ikäryhmäjakoja voidaan tehdä monin kriteerein. Nuorisopsykologit jakavat nuoruuden seuraavasti:

esinuoruus; 11-12-vuotiaat

varhaisnuoruus; 12-14-vuotiaat

varsinainen nuoruus; 14-16-vuotiaat

myöhäisnuoruus; 16-20/22-vuotiaat

(Vuorinen 1998, 202)

Psykologit pitävät nuoruuden varhaisvaiheille ominaisina asioina kehossa tapahtuvia fyysisiä muutoksia sekä emotionaalista irrottautumista kodin ihmissuhteista. Identiteetin rakentumisen on katsottu leimaavan nuoruuden keskivaihetta eli varsinaista nuoruutta. Nuoruuteen saattavat kuulua erilaiset vaiheet, jotka liittyvät identiteetin rakentumiseen. Näitä ovat mm. vanhemmista irtautumisen kriisi ja sukupuolisuuden kriisi. (Eskola 1990, 209, Vuorinen 1998, 202.) Tämän jaottelun mukaan tutkimusryhmän kuudesluokkalaiset elävät paraikaa esinuoruuden ja varhaisnuoruuden välimaastossa ja yhdeksäsluokkalaiset puolestaan varsinaisen nuoruuden aikaa.

Vaikka nuoruutta on mahdollista jaksottaa edellä kuvatulla tavalla, nuoruuden aikaa ei pidä kuitenkaan ajatella kaavamaisena toisiaan seuraavien kehitysvaiheiden jatkumona. ”Nuoruutta kuvattiin aiemmin psykologisessa kirjallisuudessa kriisien ja myllerrysten ajaksi[...] Uudempi tutkimustieto kuitenkin osoittaa, että valtaosa nuorista ei käy läpi mitään erityistä kriisiä, vaan kehitys on enemmänkin jatkuvaa ja asteittaista – jopa ennustettavaa” (Nurmi 2006, 124). Nuoruus ajanjaksona on pidentynyt. Esimerkiksi nuorisokulttuuri koskettaa yhä laajempaa väestöryhmää. Puberteetin alkamisikä on alentunut noin kymmeneen ikävuoteen. Toisaalta nuoruuden päättymisen kriteerinä on pidetty osallistumista yhteiskunnan tuotantoon (työelämä) ja yhteisön reproduktioon (lasten hankkiminen ja kasvatus). Tämän kriteerin mukaan nuoruuden päättymisen ja aikuisuuden alkaminen on siirtynyt neljännelle

elinvuosikymmenelle eli nuoruus käsitteenä on jopa kahden vuosikymmenen mittainen jakso. Tähän on vaikuttanut elinkeinorakenteen muutos ja varsinkin koulutuksen pidentyminen. (Nurmi 2006, 125.)

Tutkimusryhmämme nuoret elävät identiteetin rakentamisen vaihettaan. Norman Hollandin (1980, 350-379) mukaan lukeminen vahvistaa identiteettiä. Hän puhuu lukijan identiteetti-skeemasta, jolle lukija hakee tekstistä vastinetta. Wolfgang Iser vastustaa Hollandin näkemystä lukijan identiteetin vaikutuksen ensisijaisuudesta tekstien tulkinnassa. Hänen mukaansa lukija ei vain projisoi omaa identiteettiään tekstiin, vaan teksti nostaa esiin hänen kokemusmaailmansa tuntemattomina pysyneitä osia, jotka hän ottaa identiteettinsä avulla haltuunsa. (Iser 1989, 49-56; Eskola 1990, 225.) Edellisen perusteella nuoret lukijamme voivat siis *Vihreän tukan* sankareiden mukana paitsi vahvistaa omaa identiteettiään, myös vahvistaa ja tiedostaa omasta kokemusmaailmastaan vastaavia tapahtumia ja kokemuksia.

Kaunokirjallisten tekstien tulkintoihin vaikuttavat tekstien sekä niihin liittyvien odotushorisonttien lisäksi erilaiset lukutavat. Kirjallisuuden vastaanottotutkimuksissa viitataan yleensä eläytyvään lukutapaan, jossa lukija samastuu esimerkiksi romaanin henkilöön sekä etääntyvään lukutapaan, jossa lukija tarkkailee ja reflektoi lukemaansa ja lukemistaan. (Eskola 1990, 223, 228.) Pirkko Saarisen (1986, 58) tutkimuksen mukaan nuoret suosivat eläytyvää lukutapaa, jolloin he eläytyvät lukemaansa ja myös samastuvat usein teosten sankareihin. Eläytyvän lukutavan assosiatiivinen ja ihaileva sankareihin samastuminen hallitsee Eskolan tutkimuksen mukaan lapsuuden ja esi- ja varhaisnuoruuden lukemista. Myöhemmin nuoruuden vuosina esiintyy muitakin samastumisen malleja, esimerkiksi sympaattinen, katarttinen ja ironinen malli. Lähdemme tutkimuksessamme ennakko-oletuksesta, että tutkimusryhmämme ikä- ja kehitystasolle ominaista eläytyvää lukutapaa hallitsee assosiatiivinen ja ihaileva sekä sympaattinen sankareihin samastuminen. Se, keihin *Vihreän tukan* henkilöihin lukijamme samastuvat, kertoo tutkimuksessamme mielestämme siitä, keitä oppilaat

pitävät kyseisen romaanin sankareina.

Leena Kirstinän ja Judit Lörinczin (1991, 160) tutkimuksessa kävi ilmi, että lukijat ärsyntyivät, jos romaanissa oli aukkoja, joita he eivät kyenneet täydentämään. Tällöin lukijat kokivat torjuntaa teosta kohtaa. Myös omassa tutkimusryhmässämme tämä seikka oli havaittavissa. Teoksen kielen ymmärtäminen ja juonen hahmottaminen oli osalle lukijoista vaikeaa, mikä synnytti torjuntaa käsiteltävää teosta kohtaan. Aukkojen täydentämistä eli konkretisaatiota tutkimme Eintelin ja Aind-toon suhdetta koskevalla kysymyksellä sekä Aind-toon olomuotoja koskevien vastausten perusteella.

5. OPPILAIKEN RESEPTIO *VIHREÄ TUKKA* -ROMAANISTA

5.1. Tutkimuksen kohderyhmä tulkintayhteisönä

Tutkimuksemme kohderyhmänä ovat tamperelaisen Pisan koulun kuudes luokka ja Hämeenkyrön Yhteiskoulun yhdeksäs H-luokka. Tutkimukseen osallistui 31 kuudesluokkalaista ja 21 yhdeksännen luokan oppilasta, yhteensä 52 oppilasta. Tässä työssä nimeämme tyttöoppilaita koodilla T ja poikaoppilaita koodilla P sekä juoksevilla numerolla, jonka määrää oppilaan sukunimen paikka luokan aakkosjärjestyksessä. Luokka-aste osoitetaan alussa olevalla numerolla; esimerkiksi yhdeksännen luokan aakkosjärjestyksessä viides tyttö merkitään koodilla (9/T5) oppilaan henkilöllisyyden peittämiseksi.

Vihreä tukka romaani oli kaikille oppilaille entuudestaan tuntematon. Lukijat ovat tekstin analysointivaiheessa yhdenvertaisessa asemassa, kun luettava teksti on kaikille uusi. Vaikka romaani on kirjoitettu 24 vuotta sitten, ei sen aihepiiri tunnu vanhentuneelta. Päinvastoin - oppilaidemme ikäisille kohdistetussa kirjallisuudessa on koettu varsinainen fantasiaromaanin aalto. Oppilaiden kirja- ja kirjailijaesitelmien yhteydessä on tullut selville se, että varsin moni oppilaista on mieltynyt fantasiaromaaneihin. Harry Potter -kirjat ja -elokuvat sekä esimerkiksi Taru Sormusten Herrasta -romaanin elokuvaversiot ovat heille tuttuja. Myös musiikin saralla mystinen fantasiakirjallisuutta mukaileva goottivaikutteisuus Night Wisheineen tuntuu nuorisokulttuurissa. Oppilaamme ovat nuorisokulttuurin kohderyhmää niin musiikin, elokuvan kuin kirjallisuudenkin alueella. Vaikka oppilaat muodostavat ikä- ja kehitystasonsa puolesta heterogeenisen ryhmän, he ovat nuorisokulttuurin näkökulmasta yhtä kohderyhmää. Tässä tutkimuksessa oppilaat määriteltiin myös yhdeksi tulkintayhteisöksi.

Fishin tulkintayhteisön käsite selittää tulkintojen yhtäläisyyttä. Saman tulkintayhteisön lukijoilla on tämän käsityksen mukaan samanlaiset tulkintastrategiat. Tutkimuksemme alussa ajattelimme kummankin luokan edustavan erillistä tulkintayhteisöä, kuudennen luokan ja yhdeksännen luokan omaansa. Luokat muodostavat keskenään erilaiset tulkintayhteisöt ikänsä ja lukukokemustensa suhteen. Tulkintayhteisö itsessään ei ole koskaan täysin homogeeninen joukko. Tulkintayhteisön jäsenet ovat samanikäisiä, mutta eroavat esimerkiksi sukupuolen ja kehitystason suhteen. Nämä seikat tuovat eroja tulkintaan myös lukijayhteisön sisällä, sillä esimerkiksi kehitysikä ja ikävuodet eivät aina vastaa oppilailla toisiaan. Myös oppilaskohtaiset lukuhistoriat poikkeavat huomattavasti toisistaan. Yhteinen lukuhistoria muodostuu luokan sisällä koulussa käsitellyistä teoksista ja teksteistä, mutta harrastuneisuus kirjallisuuden suhteen eroaa huomattavasti luokan eri oppilaiden kesken. Oletimme iän ja yhteisten lukukokemusten tuovan kuitenkin tulkintoihin myös yhtäläisyyttä.

Hypoteettisesti kumpikin luokka muodostaa oman tulkintayhteisönsä. Emme kuitenkaan löytäneet kahden luokan vastausten välillä niin merkittäviä eroja, että luokkia olisi ollut mielekästä käsitellä kahtena erillisenä tulkintayhteisönä tai tarkastella tulkintayhteisöjen eroja yksityiskohtaisemmin. Oppilaiden tulkintojen yhtäläisyyteen vaikutti ilmeisesti muun muassa sama kulttuuri, koulumuoto yhteneväisine opetussuunnitelmineen ja ympäröivä yhteiskunta arvoineen. Eskolan (1990, 51) käyttämän lukijasukupolven määritelmä kokoakin luokkamme erillisistä tulkintayhteisöistä yhtenäiseksi lukijasukupolveksi. Lukijasukupolvea yhdistää samanlainen asema yhteiskunnan historiallisessa kehityksessä ja yhteinen kokemustausta, josta käsin he tulevat elämänsä ajan reagoimaan yhdenmukaisella tavalla. Koska yhteiskunnassamme ei ainakaan tällä hetkellä tapahdu järjestyttäviä mullistuksia, sukupolven kokemukset tulevat olemaan todennäköisesti yhteneväisiä ja he muodostavat Eskolan mukaisen yhtenäisen lukijasukupolven.(Eskola 1990, 51).

5.2. Romaanin henkilöihin identifioituminen ja sankaruus

Lukija joutuu ottamaan kantaa teoksen fiktiivisiin henkilöihin. Hän kenties samastuu henkilöihin, ihailee tai vieraantuu näistä. Kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on selvitetty, nuoret suosivat eläytyvää lukutapaa. Eläytyvän lukutavan vuoksi nuoret usein samaistuvat teoksen sankareihin (Saarinen 1986, 58). Samastumalla teoksen hahmoon lukija yhdistää kaunokirjallisen ja todellisen maailman. Tässä prosessissa tekstin maailma ja lukijoiden todellinen arkimaailma kohtaavat. (Eskola 1990, 223-226).

Pyrimme selvittämään samastumisen kohdetta kysymyksellä ”Jos olisit joku teoksen henkilöistä, kuka olisit? Miksi?”. Oppilaiden henkilöihin valinnan perusteluista muodostimme seuraavat ryhmät. Oppilaat perustelivat valintaansa:

1. henkilöihin luonteenpiirteillä
2. henkilöihin yliluonnollisilla ominaisuuksilla
3. henkilöihin teoilla ja toiminnalla
4. teoksen tapahtumilla, joissa valittu henkilö oli osallisena.

Suurin osa tytöistä valitsi henkilöihin Eintelin ja pojista Aind-toon. Vain yhteen jostakin neljästä edellisistä valintaperusteluryhmistä päätyi 32 oppilasta. Suurin yksittäinen ryhmä edellisistä (17 oppilasta) perusteli valintaansa henkilöihin luonteenpiirteillä. Valitun henkilöihin yliluonnollisilla ominaisuuksilla perusteli valintaansa viisi oppilasta. Henkilöihin teoksessa suorittamat kunniakkaat teot olivat kahden oppilaan perusteluina. Kahdeksan oppilasta valitsi henkilöihin sillä perusteella, että olisi halunnut itse olla osallisena henkilöihin kokemissa tapahtumissa tai koki yhtymäkohtia henkilöihin ja oman elämänsä välillä. Tutkimusryhmästämmme 19 oppilasta perusteli henkilöihin valintaansa useammalla

kriteerillä eli vastaukset oli luokiteltavissa useampaan valintaryhmään kuuluvaksi.

5.2.1. Henkilöhahmon luonteenpiirteet

Seitsemäntoista oppilasta valitsi mielihahmonsa pelkästään fiktiivisen henkilöhahmon luonteenpiirteiden perusteella. Näistä kahdeksan oli kuudesluokkalaista ja yhdeksän yhdeksäsluokkalaista eli lukijan ikä- tai kehitystaso ei näytä vaikuttaneen valintaperusteisiin.

Eintel

Luonteenpiirteiden perusteella teoksen päähenkilön Eintelin valitsi kolme yhdeksäsluokkalaista oppilasta, joista yksi on poika. Kyseinen poikaoppilas ei kirjakuulustelun perusteella ilmeisesti tiennyt päähenkilön olevan tyttö. Luonteenpiirteiden mukaan Eintelin valinneet lukijat edustivat Jaussin identifikaatiotypologian mukaisesti ihailevaa samastumista. Eintel kuvattiin esikuvallisena, toimissaan esimerkillisenä sankarina. Pääsääntöisesti henkilöhahmon sukupuoli vaikutti valintaan odotetulla tavalla, eli nuori lukija valitsi sankarinsa saman sukupuolen edustajista. Kehittyneemmät lukijat saattoivat valita samastumisen kohteensa myös toisesta sukupuolesta. Oppilaat kuvasivat Einteliä päättäväiseksi, mukavaksi, kiltiksi, hyväksi, uteliaaksi ja kekseliääksi.

Mukavuuden, kiltteyden ja hyvyden voidaan ajatella olevan luonteenpiirteitä, jotka liitetään yhteiskunnassamme tyttöihin ja heidän hyväksyttävään käytökseensä.

Särmikkäämmiksi, ”peppi pitkätossumaisiksi” luonteenpiirteiksi Eintelin kohdalla tulkitsimme päättäväisyyden, uteliaisuuden ja kekseliäisyyden.

Olisin Eintel. Eintelillä oli päämäärä ja hän oli hyvin päättäväinen. Hänellä oli onnea ja paljon ystäviä. Eintel tahtoi olla mikä oli, vaikka ympäristö painosti muuhun. (9/T8)

Aikuistuvan nuoren vastauksesta on luettavissa tärkeänä ominaisuutena se, että itsensä löydettyään ihmisellä on oikeus olla se, mikä on. Itsenäisyys ja päättäväisyys ovat tavoiteltavia ominaisuuksia, jotka auttavat vastustamaan yhdenmukaisuuden painetta ja olemaan erillinen ja erilainen. Peruskoulun päättävän yhdeksäsluokkalaisen nuoren oma elämäntilanne selittää käsittääksemme päämäärätietoisuuden ja itsenäisyyden ihailua.

Aind-too

Teoksen monimuotoisin ja huonoiten tutkimusryhmällemme auennut henkilöahmo oli Aind-too, koska hänellä oli kolme eri olomuotoa; Aind-too, Raukka ja Rauk. Vain luonteenpiirteiden perusteella Aind-toon valitsi kaksi kuudesluokkalaista poikaa. Raukan valitsi kaksi kuudesluokkalaista sekä yksi yhdeksäsluokkalainen poika, joka oli ymmärtänyt myös Raukan ja Raukin olevan sama henkilöahmo. Sekä Raukkaa että Aind-toota kuvattiin samanlaisilla luonteenpiirteillä; hyvä, mukava, ystävällinen. Näillä piirteillä kuvasivat Einteliä myös tytöt, joten ne kuvastavat tulkintamme mukaan tässä ikävaiheessa olevien nuorten tarvetta samaistua ja kuulua ryhmään – olla toisten mielestä hyviä, mukavia ja ystävällisiä. Tyypillisempiä poikakirjallisuuden sankareiden luonteenpiirteitä ovat rohkeus ja seikkailunhaluisuus. Näillä luonteenpiirteillä henkilöahmoa kuvasivat myös tutkimusryhmämme pojat. Yhtä oppilasta lukuun ottamatta Aind-toon, Raukan ja Raukin luonteenpiirteiden mukaan valinneiden lukijoiden tulkitsimme samastuneen lähinnä ihailevasti henkilöahmoonsa, koska sitä ei kritisoida mitenkään.

Erään kuudesluokkalaisen vastauksesta voisi päätellä hänen olleen perillä Aind-toon useammasta olomuodosta. Hän piti Aind-toota salaperäisenä ja hahmoista mielenkiintoisimpana. Rohkeus ja seikkailunhaluisuus tuli esille sekä Aind-toon että Raukan valinneiden perusteluissa. Fantasiaromaaneissa keskeisimpänä teemana olevan hyvän ja pahan taistelun yhdisti omaan elämäänsä eräs Raukan mielihahmokseen valinnut kuudesluokkalainen. Hän halusi olla Raukka, koska omassa elämässäänkin auttaisi hyviä ja taistelisi pahoja vastaan.

Raukka, koska hän tappoi Trappiluliuman ja minä olen sellainen, joka auttaa hyviä. (6/P1)

Yhden yhdeksäsluokkalaisen pojan vastauksessa on itseironinen sävy, joka erotti kyseisen lukijan ihailevan samastumisen lukutavasta. Emme kuitenkaan löytäneet varsinaisesti Jaussin identifikaatiotypologian mukaista ironista samastumista vastauksesta. Hän piti Raukkaa yhtä sääliävinä kuin itseään. Kyseisen fantasiakirjallisuutta harrastavan pojan muista vastauksista kuvastuu kuitenkin hänen ymmärtävän kyseisen teoksen olevan myös Raukan hahmon kannalta kasvutarina. Omaan kehityskauteen liittyvät epävarmuustekijät ovat mahdollisesti lisänneet kyseisen lukijan kriittisyyttä teosta kohtaan ja luoneet pohjaa itseironialle.

Galdaramas

Galdaramaksen valitsi luonteenpiirteiden perusteella kaksi kuudesluokkalaista poikaa ja yksi yhdeksäsluokkalainen tyttö. Tämän ryhmän lukutavasta oli löydettävissä sympaattisen samastumisen piirteitä, jolloin lukija arvioi henkilöhahmoaan myötämielisesti. Yhdeksäsluokkalainen tyttö oli mielestämme hyvä esimerkki kypsemmästä lukijasta, jonka mielihahmon valintaan ei vaikuttanut hahmon sukupuoli tai edes sukupuolelle tyypilliset ulkoiset ominaisuudet kuten velhon parrakkuus. Kaikki

kolme nimesivät Galdaramaksen viisaaksi. Hänen viisautensa johtui siitä, että hän oli nähnyt paljon maailmaa. Galdaramasta kuvattiin myös yksinäiseksi, joka yhdeksäsluokkalaisen tytön vastauksessa oli myönteinen, omasta valinnasta johtuva asia.

Galdaramas. Hän viihtyy yksin ja tekee mitä haluaa. Häntä ei sido mikään ja hän kulkee minne tie vie. Hän miettii asioita ja on onnellinen. Hän kulkee oman mielensä mukaan. Hän on rauhallinen. (9/T2)

Kuudesluokkalainen poika puolestaan oli mielestään yhtä viisas kuin Galdaramas, mutta erosi hänestä siinä, ettei ollut yksinäinen. Kuudesluokkalainen poika piti yksinäisyyttä todennäköisesti kielteisenä asiana. Yhdeksäsluokkalaisella tytöllä yksinäisyys liittyi oman tiensä kulkemiseen sekä riippumattomuuteen ja itsenäisyyteen.

Mummuli ja Pappara

Luonteenpiirteiden perusteella Mummulin tai Papparan valitsi yksi kuudesluokkalainen tyttö, joka löysi itsestään myös ”eintelmäisiä piirteitä”. Mummuli oli huolehtivainen kuten vastaaja, mutta Mummulin yhdenmukaisuuden paineen hyväksymisen ja joukkoon sulautumisen sijasta lukija arvosti enemmän Eintelin yksilöllisyyttä ja erilaisuutta. Tämä tyttö harrastaa lukemista ja hänen kohdallaan useamman hahmon valitseminen osoittaa myös hänen kykyään tarkastella fiktiivisiä hahmoja kypsästi, monipuolisesti ja analyttisesti. Papparan valitsi yksi yhdeksäsluokkalainen poika tämän rentouden ja mukavuuden vuoksi. Myös kuudesluokkalainen tyttö olisi voinut olla mielestään Pappara vastakohtana Mummulin ”niuhottamiselle”. Hahmojen monipuolinen tarkastelu kertoi mielestämme sympaattisesta samastumisesta.

Hilapa

Luonteenpiirteiden perusteella Hilapan valitsi kaksi tyttöä. Kuudesluokkalaista viehätti Hilapan neuvokkuus ja sydämellisyys, kun taas yhdeksäsluokkalaisen mielestä Hilapa oli reipas ja avulias. Edellisessä kohdassa Mummulin, Eintelin ja Papparan valinnan välillä aprikoi yksi kuudesluokkalainen tyttö. Myös yksi yhdeksäsluokkalainen tyttö pohdiskeli valintaansa Raukin ja Hilapan välillä. Nämä paljon lukevat tytöt kykenevät nähdäksemme eläytymään henkilöhahmoin sekä ymmärtämään ja arvostamaan näiden erilaisia ominaisuuksia. Tällöin myös teoksen henkilöhahmo muodostuu lukijalle moniulotteiseksi, ei vain myönteisiä tai kielteisiä luonteenpiirteitä edustavaksi, paperinmakuiseksi henkilöksi.

Henkilökohtaisesti Raukin tarina kosketti minua kaikista eniten, mutta itse minun oli helpompi samastua Hilapan hahmoon. En olisi ollut tarpeeksi rohkea Eintelin osaan, mutta olisin kuitenkin halunnut auttaa häntä tehtävässään. (9/T4)

Tämän ryhmän lukutapa oli mielestämme Jaussin mukaan sympaattisesti samastuvaa, koska he samastuivat epätäydelliseen sankariin ja pystyivät kuvittelemaan itsensä henkilöhahmon asemaan.

Trappililiuma ja muut johtajat

Yksi yhdeksäsluokkalainen poika valitsi henkilöhahmoksi Trappililiuman, koska kertoi muistuttavansa tätä luonteeltaan. Hän ei kuitenkaan eritellyt tai kuvailut Trappililiuman luonnetta vastauksessaan, mutta tulkintamme mukaan Trappililiuma edusti teoksessa pahuutta ja valtaa. Pojan tuntien pidimme hyväntahtoisen oloisen pojan vastausta itseironisena. Winnan tai Wannan henkilöhahmoksi valitsi yksi yhdeksäsluokkalainen poika johtajaominaisuuksien vuoksi. Näiden vastausten

perusteella johtajuus ja valta olivat tavoiteltavia piirteitä. Erityisesti yhdeksäsluokkalaiselle pojalle, joka itse mahdollisesti kamppailee yhteisössään asemastaan muiden murrosikäisten keskuudessa, johtajuus ja valta ovat tulkintamme mukaan merkittäviä asioita. Näitä vastauksia oli mielestämme vaikea luokitella Jaussin identifikaatiotypologian mukaan, koska lukijat joko suhtautuivat tutkimuskysymyksiin ylimalkaisesti tai eivät tunteneet teosta kylliksi samastuakseen mihinkään henkilöhaamoon.

5.2.2. Henkilöhahmon yliluonnolliset ominaisuudet

Kuusi oppilasta perusteli henkilöhaamon valintaansa tämän yliluonnollisilla ominaisuuksilla. Näistä neljä oli kuudesluokkalaista, kolme poikaa ja yksi tyttö. Molemmat yläkoululaiset olivat poikia.

Aind-toon valitsi kaksi yhdeksäsluokkalaista ja yksi kuudesluokkalainen poika. Toinen kuudesluokkalainen valitsi hahmokseen Raukin, mutta hänen vastauksestaan näkyi, että hän ymmärsi Aind-toon, Raukin ja Raukan olomuotojen vaihdoksen. Tämän ryhmän vastauksien perusteluissa näkyy selkeästi vastaajien kehitystaso. Toinen kuudesluokkalainen poika perusteli Aind-toon valintaa sillä, että tämä osasi taikoa. Toinen kuudesluokkalainen puolestaan perusteli valintaansa kypsemmin sillä, että olisi mielenkiintoista nähdä maailmaa monenlaisista näkökulmista eri hahmon muodossa. Yhdeksäsluokkalaisten molemmissa vastauksissa tuli esille lentotaito yliluonnollisena ominaisuutena, mutta myös olomuodon vaihto ja portista kulkeminen toiseen olotilaan olivat vaikuttaneet Aind-toon valintaan. Jälkimmäisen kuudesluokkalaisen ja yhdeksäsluokkalaisten vastaukset tulkitsimme osittain assosiativiseksi, osittain sympaattiseksi samastumiseksi, koska niistä välittyi paitsi halu lentää myös

voimakkaasti itsensä kuvittelemisen (epätäydellisen) sankarin asemaan. Mielestämme seuraava vastaus kuvastaa hyvin nuoren elämäntilanteen toiveiden ja todellisuuden ristiriitaisuutta.

Aind-too, koska hän osasi lentää, mennä portista ja vaihtaa olomuotoaan. Minäkin tahtoisin tehdä noita asioita, koska niille kyvyille olisi tarvetta tässä elämässä. Joskus tahtoisin lentää pois jonnekin, jossa saisi olla rauhassa. Joissakin tilanteissa taas haluaisin piiloutua, niin ettei kukaan näkisi minua. Sitten on vielä semmoisia päiviä, jolloin en tahtoisi olla minä, silloin olisi kätevää, jos osaisi muuttua joksikin muuksi...(9/P3)

Kahden kuudesluokkalaisen, pojan ja tytön, vastauksia yhdistää keijut ja keijujen taikakeinot. Henkilöhahmoihin samastuminen oli vastausten perusteella ihailevaa. Sukupuolen mukaan valittu henkilöhahmo kertoo tulkintamme mukaan kehityksikään liittyvästä assosiatiivisesta samastumisesta. Nämä oppilaat valitsivat henkilöhahmonsansa oman sukupuolensa mukaisesti ja korostivat henkilöhahmon kykyä käyttää taikakeinoja sekä tarkastelivat kaiken kaikkiaan henkilöhahmoja varsin pintapuolisesti. Tyttö valitsi Eintelin, koska hän oli keiju. Niin satujen kuvituksessa kuin koulun kevätjuhlaohjelmassakin keijuihin liittyy keveys ja tanssi. Kyseisen voimistelijatyttö on käsittääksemme helppo samaistua lentävään ja tanssivaan Einteliin. Poika puolestaan olisi halunnut olla Sirmezur -päällikkö, koska ”osaisin silloin käyttää kaikki siistejä keijutaikoja ja minulla olisi valtaa!!!” (6/P4). Valta ja taikakeinot vallan välineenä kiehtovat siis keijuudessa poikaa eniten.

5.2.3. Henkilöhahmon teot ja toiminta

Kaksi kuudesluokkalaista, tyttö ja poika, käytti henkilöhahmon tekoja ja toimintaa perusteluina valinnoilleen. Näiden molempien oppilaiden vastauksia yhdistivät sankarillisuuden ja urheiden tekojen ihannoiminen, joten tulkitsimme heidän valintansa

edustavan Jaussin luokituksen mukaista ihailevaa samastumista. Molemmat valitsivat Raukan hahmokseen, koska tämä auttoi Einteliä. Tytön vastauksessa ei nimetty sankaritekoja tai auttamisen tapoja. Poikaoppilas puolestaan nimesi sankariteoiksi Trappililiuman surmaamisen ja pyrkimyksen ihmisten, keijujen ja maahisten maailmojen yhdistämiseen. Pojan vastauksesta ilmeni hänen ymmärtäneen myös Raukin ja Aind-toon hahmojen olevan yksi ja sama kertomuksen sankari.

Rauk eli Aind-too, koska hän oli sankari. Hän tappoi Trappililiuman ja pelasti päivän ja korosti ihmisten, keijujen ja maahisten liittoa.(6/P9)

Pojan vastauksessa korostuu toiminnallisuus tytön vastaukseen verrattuna. Tyttö puhui vain yleensä Eintelin auttamisesta ilman selkeää toiminnan nimeämistä. Tämä kuvastaa mielestämme hyvin perinteisten poika- ja tyttökirjojen sankareiden erilaisuutta. Tyttökirjan sankari poimii sankaruutensa kannukset taistellessaan sosiaalisia lohikäärmeitä vastaan konkreettisten olioiden sijasta. Esimerkiksi Peppi Pitkätossu kyseenalaistaa yhteisön norminmukaisen käytöksen niin koulussa kuin kahvikutsuillakin. Poikasankari Joonatan *Veljeni Leijonamielessä* puolestaan saavuttaa sankaruuden ”pyhä yrjömäisellä” tavalla surmaamalla pahan eli Katla-lohikäärmeen. Poikien sankaruus perustuu enemmän suoraan toimintaan, kun taas tyttöjen sankariteot ovat sosiaalisesti kiperistä tilanteista selviämistä tai sosiaalisten normien rikkomista.

5.2.4. Romaanin tapahtumat

Kolme kuudesluokkalaista tyttöä valitsi hahmokseen Eintelin, koska tämä sai elää jännittävää fantasiaelämää. Yksi tytöistä olisi tällä perusteella voinut olla vaihtoehtoisesti myös Aind-too. Jännitys ja seikkailu korostuivat kaikissa näissä assosiativista samastumista edustavissa vastauksissa. Yksi tytöistä korosti

jännittävän haasteen lisäksi haaveessa elämistä. Fantasiamaailma seikkailuineen vie lukijan sadunomaiseen, omia lainalaisuuksiaan noudattavaan todellisuuteen ja etäännyttää arkitodellisuuden ongelmista. Tämän seikan tulkitsimme kiehtovan kuudesluokkalaisia tyttöjä jatkumona lapsuusiän saduille, joita harvoin murrosikäinen tunnustaa lukevansa. Fantasiakirjallisuuden tapahtumat tarjoavat ikäkauteen sopivamman ja luvallisemman satumaailman. Satumaailman onnellisuus viehätti myös erästä kuudesluokkalaista tyttöä, joka halusi olla Eintelin vauva, Pieni Vihreä. Mielestämme toive olla pyyteetöntä rakkautta ja huolenpitoa saava vauva kuvastaa aikuistuvan murrosikäisen halua paeta häneen kohdistuvien reaali maailman odotusten ja velvoitteiden ristivetoa. Kyseisen koulussa ja liikuntaharrastuksissa erinomaisesti menestyvän oppilaan kohdalla halu olla hellitty ja huolehdittu vauva, paljon työtä ja suorituksia vaativan arkitodellisuudessa elävän minän sijasta, on mielenkiintoinen ja ymmärrettävä näkökulma hahmon valinnassa.

Myös yhdeksäsluokkalaisten pojan vastauksessa perusteltiin hopeisen ratsumieshahmon valintaa helpolla elämällä. ”...Olisi varmasti helppoa elämää eikä tarttisi aina miettiä miten selviydyn seuraavasta päivästä...” (9/P8). Murrosikäiselle elämä voi olla jokapäiväinen selviytymistaistelu kavereineen, läksyineen ja velvoitteineen. Kyseinen poika perusteli ratsumiehen hahmon valitsemista myös hevosen saamisella ja hienolla virkapuvulla. Halun saada hopeinen virkapuku voi tulkita joka ironiaksi tai todelliseksi haluksi piiloutua ryhmän yhtenäiseen uniformuun ja silti erottautua muusta joukosta valtaa käyttäväksi eliittiryhmäksi.

Ironisen samastumisen malli edellyttää nuoren lukeneen aikaisemmin kirjallisuutta kirjan sankareihin ihailien ja myötätuntoisesti suhtautuen. Myöhempi lukutapa voi olla ironinen, jolloin ihailevan samastumisen sijasta lukutapahtumalla on vieraannuttava ja provosoiva vaikutus. Kirjallisuuden odotushorisontit hioutuvat aikaisempien vuosien lukukokemusten kautta. Mikäli edellisen vastauksen tulkitsee käsiteltävään teokseen kohdistuvaksi kyllästyneeksi ironiaksi, voi hänen kanssaan samaa näkökantaa

edustaa kuudesluokkalainen poika, joka valitsi Aind-toon ”koska siten ei olisi tarvinut olla paljon mukana kirjassa” (6/P12). Tosin kyseinen vastaaja ei ole ymmärtänyt Aind-toon, Raukin ja Raukan yhdistymistä samaksi hahmoksi ja varsin merkittävää esillä oloa kirjassa. Tämä paljon lukeva poika ilmoitti selkeästi epämieltymyksensä kyseiseen teokseen, vaikka hän lukuhistoriansa perusteella on mieltynyt juuri fantasiakirjallisuuteen. Tolkienin ja Rowlingin teoksiin perehtyneen lukijamme fantasiakirjallisuuden odotushorisonttiin *Vihreä tukka* ei kuitenkaan sopinut.

Tulkintamme mukaan kolmen oppilaan kohdalla heidän oma elämäntilanteensa tai roolinsa luokkayhteisössä vaikuttivat heidän henkilöahmon valintaansa. Oppilaiden vastauksissa oli suoraan luettavissa lukijan oman todellisen arkimaailman ja kaunokirjallisen todellisuuden kohtaaminen. Tällainen samastuminen luokitellaan Jaussin mukaan katartiseksi. Sankari voi olla epätäydellinen, mutta kuitenkin samanlainen kuin lukija. Sankari ajautuu tilanteisiin, josta aiheutuu ahdinkoa ja kärsimystä. Lukija voi tällöin kokea vapauttavan, katartisen kokemuksen järkytyksen tai koomisen laukeamisen muodossa (Eskola 1990, 227). Papparan vetäytyminen maahisten maailmaan tai kuolema kirjassa sävyttää kyseisen samastumisen synkeäksi. Kyseisten vastausten valossa voidaankin ehkä paremmin puhua katartisen samastumisen piirteistä. Jaussin teorian mukainen katartinen samastuminen on itse asiassa helpommin todennettavissa draaman kuin kirjallisuuden vastaanotossa.

Yhdeksäsluokkalainen poika valitsi Papparaisen, ”jolla ei ollut kovin suurta roolia kirjassa. Rento ja hyvä tyyppi.” (9/P6). Luokkayhteisössä vetäytyvä ja ujo poika ei olisi teoksessakaan halunnut huomion ja toiminnan keskipisteeseen, vaan valitsi hahmon jonka osallisuus juonen tapahtumiin peilasi hänen omaa elämäänsä. Yksi kuudesluokkalainen halusi Papparan verikkaista elämää vastapainoksi omalle aktiiviselle ja kiireiselle urheilijapojan elämälleen. Toinen kuudennen luokan poika valitsi Papparan ja vertasi koskettavalla tavalla omaa yksinäisyyttään luokassa Papparan pieneen elämänpiiriin ja tapahtumaköyhään elämään.

Olisin Pappara koska en liiku enää kovin paljon. Kaverit liian kaukana.(6/P10)

Kypsää lukutapaa sekä oman elämänsä ja minän tietoista peilaamista kirjallisuuden kautta edusti yhdeksäsluokkalainen tyttö, joka samastui Hilapan kasvuun ja aikuistumiseen.

...(Hilapa) oli hyvinkin paljon lapsen saamisen ja rakkauden löytämisen myötä aikuistunut. Koen, että olen itsekin aikuistumassa, vaikka etsinkin vielä hieman omaa paikkaani. (9/T4)

Hän piti Raukin tarinaa koskettavimpana, mutta koki helpommaksi samastua Hilapaan. Einteliksi tyttö ei ollut mielestään tarpeeksi rohkea, vaikka olisikin halunnutkin auttaa tätä. Murrosikäisen tytön omien taitojen vähättely verrattuna poikien itsevarmuuteen korostuu tämän erittäin hyvin koulussa menestyneen tytön vastauksessa; yksikään poika ei epäillyt omia mahdollisuuksiaan olla valitsemansa henkilöahmo henkilökohtaisten puutteidensa vuoksi. Tytön samastumisen luokittelimme sympaattiseksi samastumiseksi.

5.2.5. Oppilaiden identifioituminen henkilöahmoon usealla eri perusteella

Kuusi oppilasta perusteli henkilöahmon valintaansa useammalla kuin yhdellä valintakriteerillä. Yhteistä henkilöahmon valinnoille oli Jaussin luokittelun mukainen ihaileva samastuminen. Kuudesluokkalainen ja yhdeksäsluokkalainen tyttö valitsivat Eintelin tämän luonteenpiirteiden ja yliluonnollisten ominaisuuksien vuoksi. Luonteenpiirteistä tytöt nimesivät kiltteyden, mukavuuden ja ystävällisyyden pelkästään luonteenpiirteitä valintakriteereinään käyttäneiden tapaan. Kun henkilöahmon valintaperusteeksi tuli lisäksi jokin yliluonnollinen ominaisuus –

lentotaito ja kyky kuulla ja nähdä toinen todellisuus – nimettiin tärkeäksi luonteenpiirteeksi myös Eintelin rohkeus. Tulkintamme mukaan yliluonnollisen ominaisuuden käyttö vaati myös rohkeutta.

Aind-toon/ Raukin/ Raukan valitsi luonteenpiirteiden ja yliluonnollisten ominaisuuksien vuoksi kolme yhdeksäsluokkalaista, kaksi poikaa ja yksi tyttö. Tyttöoppilas ja toinen pojista ymmärsivät vastauksensa perusteella kyseessä olevan sama hahmo. Aind-too-Rauk-Raukalle annettiin samoja luonteenpiirteitä kun pelkästään luonteenpiirteiden perusteella henkilöhahmonsa valinneiden keskuudessa eli valitun luonteenpiirteistä mainittiin salaperäisyys, mukavuus ja ystävällisyys. Lisäksi tämä ryhmä piti hahmoa avuliaana ja luotettavana. Toinen pojista korosti myös hahmon miessukupuolta valintansa perusteena, mikä oli tyypillisempää kuudesluokkalaisten vastauksissa. Kuitenkin näissä vastauksissa korostuvat yliluonnolliset ominaisuudet. Lentotaito ja portista kulkeminen olivat samoja piirteitä kuin vain yliluonnollisen ominaisuuden perusteella hahmonsa valinneilla, mutta tytön vastauksessa hahmon kuolemattomuus oli ainutlaatuinen peruste tässä kategoriassa.

...Hänen (Rauk) myös luultiin kuolleen, mutta hän ei kuollutkaan. Haluaisin itse myös olla kuolematon.(9/T1).

Murrosikäiselle on tyypillistä pohtia kuolemaa. Kuolemattomuuden toive ja toisaalta tällaisen fiktiivisen hahmon yliluonnollisen ominaisuuden toivominen itselle kertoo kyseisen oppilaan päätyneen pohdinnoissaan mahdollisesti elämän rajallisuuden ja kuoleman lopullisuuden tiedostamiseen. Kuudesluokkalainen poika, joka valitsi hahmokseen keijupäällikkö Sirmezurin, korosti myös pitkäikäisyyttä valintakriteerinänsä rauhallisen ja miellyttävän luonteen lisäksi. Keijujen pitkäikäisyydelle emme varsinaisesti löytäneet perusteita tekstistä, vaan tulkitsimme tämän ominaisuuden pohjautuvan fantasiakirjallisuuden ruokkimaan yleiseen käsitykseen yliluonnollisten olentojen kuolemattomuudesta ja fiktiivisen maailman omista lainalaisuuksista

aikakäsityksen suhteen. Lisäksi oppilas ilmeisesti muistaa kuinka Einteliä houkuteltiin keijujen maailmaan kuolemattomuuden lupauksella. Johtopäätös pitkäikäisyydestä voi johtua myös siitä, että oppilas tiedosti Aind-toon kuolemattomuuden ja ymmärsi olomuodon vaihdon.

Eintelin valitsi hahmokseen tämän luonteenpiirteiden sekä tekojen ja toiminnan vuoksi kaksi yhdeksäsluokkalaista ja yksi kuudesluokkalainen tyttö, jonka valintaan vaikutti myös Eintelin yliluonnollinen kyky kulkea keijuportista. Eintelin toiminta vaatii tyttöjen vastausten mukaan erilaisia luonteenpiirteitä kuin pelkästään Eintelin luonteenpiirteiden vuoksi valinneiden vastauksista ilmeni. Luonteenpiirteiden ja yliluonnollisten ominaisuuksien suhteen rohkeus oli yhteinen nimittäjä. Näissä vastauksissa Eintelin tekoja ja toimintaa käsiteltiin abstraktimmalla tasolla kuin pelkästään tekojen perusteella hahmonsa valinneiden vastauksissa. Mielenkiintoista on myös se, ettei kukaan tutkimusryhmästämme valinnut Einteliä hahmokseen pelkästään tämän tekojen ja toiminnan vuoksi. Sankarilliset teot yhdistettiin Aind-toohon ja Raukkiin eli miehiseksi miellettyyn toimintaan kuten taisteluun. Kypsä lukija oivalsi kuitenkin Eintelin pelastaneen paitsi kylänsä myös keijujen, maahisten ja ihmisten yhteisen maailman. Kirjan juonessakaan ei juhlita Eintelin sankaruutta, joten lukijan on itse täytynyt konkretisoida näkymätön sankaruus näkyväksi. Jaussin luokittelun mukaan kyseinen samastuminen on pääsääntöisesti ihailevaa.

Eintelin teoksi ja toiminnaksi tytöt nimesivät Eintelin matkan tuntemattomaan pelastaakseen keijujen, maahisten ja ihmisten yhteisen maailman. Eintel teki tämän toisten puolesta uhrautuen, itsensä ja mukavuutensa unohtaen, mutta myös muiden mielipiteistä ja houkuttelusta välittämättä; hän valitsi vaarallisemman ja vaikeamman vaihtoehdon kun keijumaailmaan pakenemisen. Tähän Eintel tarvitsi toisaalta uhrautuvaa luonnetta, mutta myös rohkeutta ja periksi antamattomuutta sekä sitkeyttä ja itsenäisyyttä.

...hän (Eintel) piti tiukasti kiinni mielipiteistään, mikä oli ihailtavaa. Hän ei myöskään tehnyt siten kuin muuta hänen tahtoivat tekevän: vaan siten miten itse halusi asioiden menevän [...] hän ei vain ajatellut sitä mitä Aind-too halusi, vaan sitä mitä itse toivoi tapahtuvan. (9/T9)

Toinen yhdeksäsluokkalaisista tytöistä myös kritisoi Eintelin luonnetta ja toimintaa hyvien asioiden lisäksi. Tämä kuvasti mielestämme kyseisen tytön kypsää lukutapaa, koska hän ei samastunut vain ihailevasti hahmoonsa kuten esinuoruuttaan tai lapsuuttaan eläville lukijoille on ominaista. Northrop Fryen typologian ja Jaussin samastumisen vuorovaikutusmallien kronologiassa keskinuoruutta elävä 15-18-vuotias samastuu sankariin sympaattisesti ja katarttisesti (Eskola 1990, 282-283). Assosiativisen ja ihailevan samastumisen kaudet jo läpikäynyt paljon lukeva tyttö kykeni hahmon kriittiseen tarkasteluun ja samassa hahmossa olevien niin myönteisten kuin kielteistenkin piirteiden hyväksymiseen.

...Eintel oli valmis matkaamaan tuntemattomaan sopimaan keijuja, maahisia ja ihmisiä koskevan kiistan, vaikka ei ollut mitään niistä kokonaan. Eintel uskaltaa pyytää apua kun sitä tarvitsee ja hän on rohkea tyttö [...] Vaikka mielestäni Eintel on joskus hieman ärsyttävä ja typerä niin silti hän oli seikkailunhaluinen ja halusi pitää jonkinmoisen tasapainon keijujen, maahisten ja ihmisten välillä... (9/T3)

Kuudesluokkalaisen ja yhdeksäsluokkalaisen lukijan kehitystason erilaisuutta kuvastaa hyvin seuraavien Raukin valinneiden poikien vastaukset. Molemmat pitivät Raukkia viisaana ja nimesivät sankarilliseksi toiminnaksi miekkataistelun. Yhdeksäsluokkalainen oivalsi Aind-toon, Raukin ja Raukan olevan sama hahmo. Hän puhuikin hahmon kehityskaaresta. Lisäksi hän nimeää Raukin jaloksi sen perusteella, ettei tämä taistellut noidutulla miekalla vaikka olisi pystynytkin sen valitsemaan varman voiton takaamiseksi. Kuudesluokkalainen kuvaa Raukkia hyväksi miekkailijaksi ilman toiminnan taustalla olevan hyvän ja pahan symbolisen taistelun analysointia.

Yhdeksäsluokkalaisen tytön ja pojan valitessa teoksen lopussa avioituvat hahmot –

tyttö valitsi Hilapan ja poika Mandorin – myös hahmojen sukupuoleen ominaisesti liittyvä toiminnan aktiivisuus tai passiivisuus tulivat esille vastauksista. Tyttö korosti Hilapan auttavan muita ja olevan paitsi ystävällinen myös kriittinen ja nokkela toiminnassaan. Lukija piti itseään näiltä osin Hilapan kaltaisena. Hilapan teot tyttö nimesi auttamiseksi, mikä tulkintamme mukaan oli passiivisempaa toimintaa kun pojan nimeämä Mandorin asioihin puuttuminen ja niiden muuttaminen. Mies oli siis vastausten mukaan itsenäinen toimija ja nainen muiden toimijoiden avustaja, vaikka nimeämällä Hilapan teot lukija olisi huomannut Mandorin auttaneen Hilapaa tämän toimissa. Hilapan auttaminen värittyi mielestämme vastauksissa passiivisena toimintana verrattuna Mandorin toimien kuvaukseen.

...Hän (Hilapa) halusi auttaa ja olla ystävällinen, vaikka joskus muut painostivatkin hänet "vääryyteen". (9/T6)

Mandor. Toteuttaa velvollisuuttaan, mutta tarpeen tullen tajuaa ottaa oman virkansa pois. Uskaltaa uhmata pomoaan ja ylempiarvoisempia vain yhteisen hyvän vuoksi. Uskaltaa ottaa vastuun muista, oman henkensä ja tulevaisuutensa uhalla. Ei katsele maailmaa silmät kiinni, vaan on mukana mitä tapahtuu ja tämän kautta ajattelee miten toimia.(9/P4)

Mielenkiintoinen yhtymäkohta molempien vastauksissa oli Hilapan ja Mandorin rakkaussuhteen ja perheen perustamisen esilletuominen toiminnassa. Tämä poikkesi kaikista muista vastauksista siinä mielessä, ettei kukaan muu maininnut esimerkiksi Eintelin ja Aind-toon rakkaussuhdetta oman hahmovalintansa kohdalla. Tyttö piti Hilapan perheen perustamista ja onnellista elämää saavutuksena. Poika puolestaan ihaili Mandorin toimintaa rakastetun pelastamiseksi. Yhdeksäsluokkalaisten omassa elämässä seurustelu- ja rakkaussuhteet ovat keskeisessä asemassa esimerkiksi kuudesluokkalaisiin verrattuna, joten rakkausteeman nostaminen teoksesta oli odotuksenmukaista juuri vanhemmilla lukijoilla.

Teoksen tapahtumien sekä hahmon luonteenpiirteiden ja yliluonnollisten ominaisuuksien vuoksi hahmonsa valinneiden (neljä kuudesluokkalaista) perusteluille oli yhteistä halu osallistua seikkailuihin. Sama seikkailunhalu löytyi jo pelkästään teoksen tapahtumia hahmonsa valinnan perusteluna käyttäneiltä, mutta tässä käsitellyissä vastauksissa hahmon valintaa perusteltiin myös hahmon luonteenpiirteillä ja yliluonnollisilla ominaisuuksilla. Samastumisesta on löydettävissä Jaussin identifikaatiotypologian luokituksen mukaisia assosiativisen ja ihailevan samastumisen piirteitä. Seikkailun lisäksi myös esteiden ja vaikeiden asioiden voittaminen yliluonnollisten ominaisuuksien avulla oli yhden tytön peruste Eintelin valinnalle. Kaksi muuta tyttöä halusi seikkailujen lisäksi olla osallisina lentämisessä. Kuudesluokkalainen poika halusi olla Aind-too tämän salaperäisyyden vuoksi. Oppilaan nimeämä hahmon salaperäisyys voidaan tulkita Aind-toon muiden olomuotojen ymmärrykseksi tai ainakin aavistukseksi siitä, koska vastaaja perusteli hahmon valintaansa myös sillä, että tämä oli osallisena useissa tapahtumissa Eintelin kanssa.

5.3. Avoimen kohdan tulkintaa *Vihreä tukka* -romaanissa

Teoksessa *Vihreä tukka* tärkeitä tekstissä oleva aukkoja, epämääräisyyskohtia olivat päähenkilö Eintelin ja Aind-toon suhde sekä Aind-toon eri olomuodot. Jaussin mukaan kaunokirjallisen teoksen vaikutus pohjaa tekstin epämääräisyyteen ja avoimiin kohtiin, jotka vetoavat lukijaan ja saavat hänen mielikuvituksensa lentämään. Tekstin avoimet kohdat lukija täydentää oman tiedontasonsa mukaisesti. Pyysimme oppilaita kuvaamaan Eintelin ja Aind-toon suhdetta. Tämän avoimen kysymyksen vastaukset poikkesivat yhdeksäs- ja kuudesluokkalaisten välillä yleisesti ottaen siten, että yhdeksäsluokkalaiset vastasivat pääsääntöisesti pitemmin, analyyttisemmin ja enemmän omakohtaista tulkintaa käyttäen. Molempien ikäryhmien vastaajissa oli

oppilaita, jotka käsittelivät tässä yhteydessä myös Aind-toon erilaisia olomuotoja eli kehitystä Raukasta Raukiksi.

5.3.1. Eintelin ja Aind-toon suhde

Kuudesluokkalaiset tutkimusryhmän oppilaat elävät varhaisnuoruuden kautta, jolle on ominaista nuorissa tapahtuvat fyysiset muutokset sekä emotionaalinen irrottautuminen kodin ihmissuhteista. Yhdeksäsluokkalaiset tutkimusryhmämme oppilaat puolestaan elävät keskinuoruuden ikäkautta, jolle on tyypillistä identiteetin rakentuminen. Kyseisiin ikäkausiin liittyy 1) vanhemmista irtautumisen kriisi, 2) omaan ruumiiseen suhtautumista koskeva sukupuolisuuden kriisi ja 3) aikuisten valtaan ja kulttuuriin suhtautumista koskeva ideologinen psykososiaalinen kriisi (Näre 1989, 16). Seuraava kuudesluokkalaisen tytön vastaus kuvasti mielestämme mielenkiintoisesti sitä, miten kaunokirjallisuus täyttää jokaisessa lukijassa olevaa rakoa, tarvetta ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Lukija tulkitsee tällöin omasta näkökulmastaan teoksen tapahtumia ja prosessoi omassa elämässä pinnalla olevia asioita. Kuudesluokkalainen elää selvästi vanhemmista irrottautumisen sekä aikuisten valtaan ja kulttuuriin liittyvää ideologista psykososiaalista kriisiänsä ja saattaa kokea tällöin aikuisten häneen kohdistamat vaatimukset kohtuuttomina. Nuori saattaa myös tuntea, ettei kukaan ymmärrä häntä tai pidä hänestä sellaisena kun hän kokee oikeasti olevansa. Identiteetin etsimisen vaikeuden ja kohtuuttomat vaatimukset lukija projisoi seuraavassa mielestämme Aind-toon Einteliin kohdistamiksi. Missään muussa Eintelin ja Aind-toon suhdetta tulkitsevassa vastauksessa ei tullut kohtuuttomien vaatimusten näkökulmaa esille, joten pidimme kyseistä tulkintaa hyvin omaperäisenä ja selkeästi omasta elämäntilanteesta lähteväksi.

Aind-too ehkä odotti Einteliltä liikaa, koska pyysi häntä olemaan kokonaan keiju. Eintel taas ihaili Aind-toota, koska tämä oli kokonaan keiju ja kiinnitti huomionsa kokonaan Einteliin, josta ei oltu koskaan pidetty kunnolla. Eintel yritti oppia Aind-toolta keijuasioita, mutta Aind-too vaati

liikaa häneltä.(6/T3)

Oletimme seksuaalisuuden käsittelyssä olevan kehitystason vuoksi eroja kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten välillä. Luulimme, että ainakin yhdeksäsluokkalaiset oppilaat voisivat käsittää teoksessa päähenkilöiden lentämisen viittauksena seksuaalisuuteen, ja portista kulkemisen symbolisena osana päähenkilön kasvuprosessia. Seksuaalisuutta ei kuitenkaan suoranaisesti käsitellyt kovinkaan moni tutkimusryhmämme oppilas. Odotushorizontti voi osaltaan selittää seksuaalisuuden puuttumista oppilaiden tulkinnoissa. Fantasia- ja satugenreen ei yleensä liitetä seksuaalista kanssakäymistä. *Vihreän tukan* kytkeminen osaksi tätä lajikonventiota saattoi vaikuttaa oppilaiden konkretisaatioihin. Myös opettajaa kohtaan tunnettu häveliäisyys vaikutti ehkä siihen, ettei oppilaiden tulkinta tuonut voimakkaasti seksuaalisuus-näkökulmaa esille. Mielestämme on myös mahdollista, että tutkimusryhmämme nuoret eivät havainneet tekstin hienovaraisia ja epäsuoria viittauksia seksuaaliseen kanssakäymiseen, koska he itse elävät seksuaalisuutta suuremmilla tavoilla korostavien mainoskuvien ja musiikkivideoiden maailmassa.

Vaikka oppilaat eivät Eintelin ja Aind-toon suhdetta käsitellessään sivunneet selkeästi seksuaalisuutta, kahdeksan kuudesluokkalaista (seitsemän poikaa ja yksi tyttö) ja viisi yhdeksäsluokkalaista (neljä tyttöä ja yksi poika) mainitsi Eintelin ja Aind-toon suhteesta syntyneen lapsen. Hämmästyimme sitä, että kuudesluokkalaisista juuri pojat kiinnittivät huomiota Eintelin ja Aind-toon lapsen syntymään. Kuitenkin kaikki kuudesluokkalaiset vastaajat lähinnä totesivat lapsen saamisen tapahtuneena tosiasiana sitä sen paremmin pohtimatta, kun taas yhdeksäsluokkalaisten vastauksissa asiaa oli ruodittu enemmänkin. Yksi kuudesluokkalainen poika ihmetteli, missä tilanteessa Eintel oli voinut tulla raskaaksi Aind-toolle. Verhottu kuvaus seksuaalisesta kanssakäymisestä ei vastausten perusteella auennut kuudesluokkalaiselle lukijalle. Seksuaalinen kanssakäyminen vastakkaisen sukupuolen kanssa ei todennäköisesti kuulu vielä kuudesluokkalaisten

kokemusmaailmaan, joten metafora lentämisestä ei liity heillä seksuaalisuuteen vaan tekstin lentäminen tarkoitti heille konkreettisesti lentämistä. ”Aind-too opetti Einteliä myös lentämään ihanassa keijujen yössä” (6/T1). Edellinen kuvaa kuudesluokkalaisten tapaa tulkita Eintelin ja Aind-toon lentämistä konkreettisena toimintana. Vaikka ympäristö olisikin romanttinen, kyseessä oli kuitenkin sadunomaisen viaton lentoretki. On myös ymmärrettävää, että yliluonnollisista ominaisuuksista kuudesluokkalaisten mainitsivat yleisimmin lentämisen, koska eivät yhdistäneet sitä mitenkään seksuaalisuuteen liittyväksi metaforaksi. Seksuaalinen kanssakäyminenhan tulee olemaan osa heidänkin elämäänsä, mutta lentotaidosta voi vain haaveilla. Sen sijaan kahden yhdeksäsluokkalaisten pojan vastauksissa viitattiin suhteen eroottiseen puoleen. Jälkimmäisessä seuraavista lainauksista myös lentäminen voidaan tulkita Eintelin ja Aind-toon erotiikaksi eli seksuaalisuuden metaforaksi.

...Eintel himoitsi Aind-toota jo ennen kuin tiesi, että heidän täytyy olla pari...(9/P4)

Aind-too rakastaa myös kovin paljon Einteliä ja osaa olla siksi lempeämpi ja ymmärtävämpi kuin veljensä. Parhaiten Aind-toon ja Eintelin suhdetta kuvaa heidän lentoretkensä ja kun keiju opettaa tyttöä löytämään itsensä ja ilon ja rakkauden lentämällä.(9/P11)

Yhdeksäsluokkalaisten vastaukset Eintelin ja Aind-toon suhteesta olivat syvällisempiä ja analyttisempiä kuin kuudesluokkalaisten. Suhdetta pohdittiin niin osana päähenkilöiden kasvutarinaa kuin juonellisten reunaehtojenkin valossa. Oppilaat kuvasivat vastauksissaan muun muassa Eintelin synnytykseen liittyvää riskitekijää eli pelkoa siitä, että puolikeiju Eintel kuolee synnyttäessään Aind-too -keijun lapsen. Yhdeksäsluokkalaisten tulkinnat erosivat kuudesluokkalaisten tulkinnoista siinä, että yhdeksäsluokkalaisten ne olivat tunnepitoisempia ja selvästi omakohtaisempia. Useilla yhdeksäsluokkalaisten on jo kokemusta seurustelusuhteista ja osalla myös seksuaalisuhteista, joten Eintelin ja Aind-toon rakkaussuhteeseen eläytyminen oli mahdollisesti heille helpompaa. Teiniraskaudet olivat tutkimusryhmän

yhdeksäsluokkalaisille myös tuttu ilmiö omasta koulusta. Eintelin raskaus oli näiden vastausten perusteella paremminkin valinta kuin kuudesluokkalaisten kuvaama sattuma.

Rakkaussuhde kaiken kaikkiaan kuvastui yhdeksäsluokkalaisten vastauksissa asiana, joka ei ollut pelkästään kohtalonomaista, vaan asia, jonka eteen oli nähtävä myös vaivaa tai jonka vuoksi oli tehtävä vaikeitakin valintoja. Tällainen tulkinta voidaan ymmärtää sekä esimerkiksi kirjallisuudesta opittuna, yleisesti ihmissuhteita koskevana tai kokemusperäisenä, omien ihmissuhteiden kautta opittuna asiana niin yhdeksäsluokkalaisilla tytöillä kuin pojillakin. Jälkimmäisestä pojan vastauksesta tuli ilmi myös viittaus omaan elämäntilanteeseen ja tarpeeseen saada miettimisaikaa omaa opiskelua ja elämänuraa liittyvissä asioissa. Tällainen omakohtaisesta elämäntilanteesta lähtevä omaperäinen tulkinta Eintelin matkalle lähtemisestä tuli aiemmin esille myös Eintelin ja Aind-toon suhdetta Eintelin kannalta liian vaativaksi kuvanneen kuudesluokkalaisten tytön vastauksessa.

Uskon kuitenkin, että Eintelin rohkeuden taustalla oli luottamus siitä, että he tulisivat vielä jonain päivänä olemaan yhdessä ja sen puolesta Eintel olikin valmis taistelemaan. Hänen sisällään eli unelma Aind-toosta, hänestä ja pienestä vihreätukkaisesta työstä. (9/T4)

Eintel rakastaa sisimmässään Aind-toota palavasti, mutta ei osaa valita pelkästään keijua, koska Eintelillä on myös oma perhe. Siksihän Eintel lähteekin matkalleen, että voisi olla mahdollista elää sekä Aind-toon että perheen kanssa. Mutta kuten jo aiemmin sanoin, kirja on monitasoinen, joten syy Eintelin ennalta epätoivoiseksi tiedettyyn matkaan voi olla myös valintojen vaikeus ja nuori tyttö voi alitajunnassaan hankkia lisää aikaa päätöksiin mahdottomuuksilla. (9/P11)

5.3.2. Aind-toon olomuodot

Eintelin ja Aind-toon suhteeseen keskeisesti liittyvä asia on Aind-toon kasvutarina kokonaiseksi Raukan ja Raukin kautta. Koko vaarallisen matkan tarkoituksena oli yhdistää ja koota, mutta myös itse kasvaa kokonaiseksi. Viisi kuudesluokkalaista (kolme tyttöä ja kaksi poikaa) sekä yhdeksän yhdeksäsluokkalaista (neljä tyttöä ja viisi poikaa) käsittelivät vastauksissaan Eintelin ja Aind-toon suhteesta myös Aind-toon muita olomuotoja Raukkana ja Raukina.

Aind-too tuntee palavan rakkauden itsessään ja muuttuu ”Raukaksi”, jonka myötä kehittyä maahisesta (muulista) ihmisemmäksi. (9/P4)

Edelliset vastaajat ymmärsivät Aind-toon eri olomuodot, mutta Eintelin ja Aind-toon suhteen osana eri olomuotoja pohti vain kolme kuudesluokkalaisista ja viisi yhdeksäsluokkalaisista vastaajista. Kysymyksen asettelu ”Kuvaa Eintelin ja Aind-toon suhdetta” ei varsinaisesti edellytä Aind-toon eri olomuotojen pohdintaa ja näin jälkikäteen ajateltuna olisi ollut mielenkiintoista kartoittaa asiaa erillisellä kysymyksellä. Tosin Aind-toon olomuotoja koskeva suora kysymys olisi myös voinut liaksi johdatella sellaisia lukijoita, joille tämä avoin kohta jäi täysin ratkaisematta. Lukijoiden ikä- ja kehitystason erot näkyvät määrällisesti kuudesluokkalaisten huomattavasti pienempänä osuutena (3/31, noin kymmenesosa) yhdeksäsluokkalaisiin verrattuna (5/21, noin neljäsosa).

Vaikka teoksen päähenkilö on Eintel, varsinaista kasvutarinaa edustaakin Aind-too. Olisi mielenkiintoista tietää kirjailijan intressit laittaa juuri Aind-too kasvamaan kolmen eri olomuodon, keijun henkevyuden, maahisen juurevuuden ja ihmisen rationaalisuuden, yhdistelmäksi. Eintelissä nämä kaikki asiat olivat perimässä alusta alkaen eli kirjailija on nostanut teoksessaan naisen kypsyyden, kokonaisuuden ja viisauden edustajaksi. Tuohimaan mukaan (1988,111) naiskirjailijat kuvaavat juuri

naisen yhteisön tukipylvääksi ja elämän ylläpitäjäksi. Eintel noudattaakin teoksessa yhteisöä tukevan ja ylläpitävän naisen roolia. Aind-toon täytyy vastuunkantoon kasvaa.

Suurin osa vastaajista tyytyi toteamaan olomuodonmuutokset Aind-toosta Raukaksi ja Raukiksi. Kaikissa vastauksissa korostui olomuodon muutos, jotta Aind-too pystyi seuraamaan Einteliä matkalle. Myös yhdeksäsluokkalainen tyttö pohti Aind-toon muodonmuutosta hahmon kasvun ja kehityksen näkökulmasta. Suhde Einteliin oli syy kasvulle. Hänen mukaansa Eintelin paljastaessa itsestään ihmismäisiä puolia, Aind-too säikkyi tätä. ”Aind-too ei uskaltanut kokea uutta...Eintel suuttui Aind-toolle huomattuaan tämän piirteen.”(9/T6). Aind-toon oli siis pakko muuttua kyetäkseen suhteeseen Eintelin kanssa. Vastaajan mukaan Raukan, Raukin ja Aind-toon sekoitus mahdollisti tämän ja Eintelin yhteiselämän sekä Eintelin tehtävän täyttymisen.

Enemmistö viidestäkymmenestä kahdesta vastaajasta kuvasi Eintelin ja Aind-toon suhdetta enemmän ystävyys- kuin rakkaussuhteeksi. Ystävyysuhteeseen liittyi hyvät keskinäiset välit, läheisyys, toisesta huolehtiminen ja yhdessä olo. Näiden seikkojen voisi toki olettaa liittyvän myös rakkaussuhteeseen, mutta ilmeisesti Eintelin yhteisöönsä liittyvä selkeä tehtävä normitti tarinan enemmän seikkailu- kuin rakkaustarinaksi. Odotushorisontti saattoi vaikuttaa siten, että seikkailu- ja fantasiakertomus tarvitsi kehystarinakseen ystävyysuhteen kuvauksen rakkaussuhteen sijasta. Perinteisessä sadussa seikkaillaan rakkauden ja rakastetun pelastamiseksi – nyt pelastettiin yhteisö rakkaan ihmisen (hahmon) kanssa. Tässä teoksessa hahmon monimuotoisuus ja vajavaisuus vaatii kypsempää näkemystä; rakkaussuhde on käsitettävä monipuoliseksi, toisen puutteet hyväksyväksi suhteeksi stereotyyppisen ”ja he elivät elämänsä onnellisina loppuun asti” – tarinan sijasta.

5.4. Oppilaiden omakohtainen kokemus *Vihreä tukka* -romaanista

Omakohtaista kokemusta romaanista tutkimme kysymyksillä ”Mitkä ja miten romaanissa esille tulleet asiat koskettivat sinua itseäsi?” ja ”Mistä romaanissa on mielestäsi kyse?”. Jälkimmäinen kysymys käsittelee lähinnä teoksen teemaa, mutta molempien kysymysten vastaukset valottivat oppilaiden omakohtaista lukukokemusta. Yhtäläisyyksiä romaanin kokemisessa löytyi kuudes - ja yhdeksäsluokkalaisten kesken enemmän kuin eroja luokkien välillä. Löysimme sekä kuudes - että yhdeksäsluokkalaisten kesken paljon samankaltaisia vastauksia romaanin itseä koskettavista asioista. Yleisesti yhdeksäsluokkalaiset nostivat vastauksissaan esille useamman itseään koskettavan asian kun taas kuudesluokkalaiset käsitelivät yleensä yhtä heitä koskettavaa ilmiötä.

Päälinjaukset romaanissa lukijaa koskettavista asioista teimme siten, että jaoin vastaukset 1) omaan elämään liittyviin, 2) yhteiskunnallisiin tai sosiaalisiin ilmiöihin liittyviin, 3) elämän alkua ja loppua korostaviin sekä 4) romaanin itselle merkityksettömäksi kokeneiden vastauksiin. Omaan elämään liittyvissä vastauksissa osa lukijoista kertoi tietyn konkreettisen tapahtuman koskettaneen, osa puolestaan käsittelee abstraktimpia asioita kuten ystävyyttä. Yhteiskunnallisiin tai sosiaalisiin oloihin keskittyvät käsittelevät esimerkiksi erilaisuuden hyväksymistä. Elämän suuria käännekohtia, syntymää ja kuolemaa, korostivat muutamat sekä kuudes - että yhdeksäsluokkalaisista. Suomalaisille tyypillinen realistinen lukutapa aiheutti mahdollisesti osassa oppilaita romaanista ja sen tapahtumista vieraantumista.

5.4.1. Romaanin omaelämäkerrallinen lukeminen

Romaanin koskettavien asioiden yhdistäminen omaan elämään oli yleisempää kuudesluokkalaisten kuin yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa. Osa kuudesluokkalaisista nimesi konkreettisia tapahtumia romaanista, jotka olivat heille tuttuja omasta elämästä ja siksi koskettavia.

Raukka ja Eintel menivät lautalla jokea pitkin. Se on hauskaa. Olen mennyt itsekin keväällä puisella levyllä järvelle seilaamaan.6/P15

Seikkailu ja oma seikkailunhaluisuus koskettivat neljää kuudesluokkalaista sekä yhtä yhdeksäsluokkalaista. Konkreettisen tapahtuman esiin nostaminen ei liittynyt näihin vastauksiin, vaan he pitivät seikkailua yleensä kiinnostavana ja koskettavana. Nämä lukijat halusivat olla osallisina jännittävässä tapahtumissa omassa elämässään, mikä ehkä hieman kuvasti kuudesluokkalaisten lapsekasta, mutta mielikuvituksen kyllästävä tapaa tulkita romaanin tapahtumia. Yhdeksäsluokkalainen liitti seikkailuun lähtemisen ja lähestyvän oman lapsuudenkodista pois muuttamisen kypsemmin toisiinsa. Yhdeksäsluokkalaiselle seikkailua on siis arkielämän haasteista selviytyminen eikä vain fantasiamaailmassa mielikuvitusongelmista tai –vastustajista selviytyminen.

No kyllähän se kun Eintel lähti kotoa seikkailulle. Kyllä me kaikki ihmiset lähdetään joskus kotoa, ei siinä sinänsä mitään ihmeellistä ollut. 9/P8

Seikkailuja hieman abstraktimmalla tulkinnan tasolla liikkui ne oppilaat, jotka yhdistivät romaanin ystävyysteeman omaan elämäänsä. Yhtä kuudesluokkalaista tyttöä kosketti Eintelin joutuminen kaksinaamaisuuden kohteeksi Hilapan kanssa ja hän koki tulleen myös itse tällä tavalla kohdelluksi. Mielenkiintoista oli, että kyseinen oppilas nosti Hilapan ikävän käytöksen esille, koska myöhemmin Eintel onnistui juuri

Hilapan ansiosta tehtävässään ja matkalle lähdössään. Kuudesluokkalainen poika korostikin omassa vastauksessaan Eintelin saaneen hädässään apua muilta. Kyseinen poika kertoi itse pyrkivänsä toimimaan samoin, olemaan tosi ystävä vaikeassa tilanteessa ja hädän hetkellä. Näiden vastausten erona on siis myös se, että toinen oppilaista samastui Eintelin kokemaan vääryyteen ja toinen hyvyyteen. Ystävyyttä käsittelevät myös jotkut oppilaat yhteiskunnallisten ja sosiaalisten ilmiöiden yhteydessä, joita käsittelemme seuraavassa kappaleessa tarkemmin.

Romaanin tapahtumien yleistäminen omaa elämää koskettaviksi lainalaisuuksiksi oli kiinnostavaa myös seuraavien kahden kuudesluokkalaisen pojan kohdalla. Toinen korosti vaikuttamisen tärkeyttä ja vastuun ottamista omista asioista ja toinen puolestaan pohti uskottavuuden problematiikkaa. 6/P18

On asioita joihin ei voi vaikuttaa. Siispä kannattaa vaikuttaa asioihin joihin voit. Omassa elämässä: esim. koulu. 6/P9

Jotkut kohdat voivat tapahtua elämässäni, esimerkiksi miten saada toiset uskomaan jotain. 6/P18

Näissä vastauksissa näkyi parhaiten samanikäistenkin oppilaiden kehityserot ja kyky tulkita romaanitekstiä symbolistisesti arkielämään liittyen. Kokonaisuusien ymmärtäminen ja niiden siirtäminen yleisiksi lainalaisuuksiksi ei ollut vielä kaikkien kuudesluokkalaisten kehitystason mukaista. Yksi kuudesluokkalainen perusteli ystävyyttä romaanin itseään koskettavaksi asiaksi, koska

Eintel saa paljon ystäviä koko tarinassa ja koska minulla on paljon ystäviä. 6/P5

Kolmen edellisen vastauksen yhteisenä piirteenä on abstraktin asian nimeäminen romaanista, mutta viimeinen vastaaja liittää ilmiön hyvin konkreettisella ja lapsekkaalla

tavalla elämäänsä.

5.4.2. Romaanin koskettavuus yhteydessä sosiaalisiin ilmiöihin

Kaksi kuudesluokkalaista tyttöä ja neljä yhdeksäsluokkalaista poikaa nosti romaanista itseä koskettavaksi sanomaksi tasa-arvoisuuden ja erilaisuuden hyväksymisen tarpeen yhteisössä. Vastauksissa viitattiin ympäröivän yhteiskunnan ja romaanin samanlaisiin ongelmiin esimerkiksi eri rotujen ja etnisten vähemmistöjen sekä vammaisten kohtelussa. Yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lisäksi köyhyys koettiin itseä koskettavaksi *Vihreän tukan* teemaksi, jota lukija paheksui myös ympäröivässä yhteiskunnassa. Yhteiskunnallisten asioiden löytäminen romaanista vaati kypsää lukutapaa ja pitkälle vietyä abstraktisten asioiden yleistämistä. Tulkitsimme itsekkin *Vihreä tukka* –romaanin yhteiskuntaa ja teknologiauskoa kritisoivaksi teokseksi.

Mielestäni ketään ei saisi pitää huonommissa oloissa kuin toisia, eikä kenenkään tarvitsisi elää pelossa tai yksin. Harmaanpuun kylässä ei saanut nähdä, kuulla tai tuntea mitään outoa ja minusta se on väärin, sillä kaikkien pitäisi saada olla oma itsensä ja näyttää sellaiselta kun on, eikä piilotella totuutta itsestään. Kaikkien tulisi mielestäni olla tasa-arvoisia ja pystyä elämään yhdessä. Erilaisuus on hyväksi ihmiselle. 6/T5

Tässä kuudesluokkalaisten tytön vastauksessa tuli esille lukijan kypsyys huomata romaanissa ja Harmaan Puun kylässä vallinnut eriarvoisuus maahisten, keijujen ja ihmisten kesken sekä yleistää tasa-arvoisuuden vaatimus myös itseä ja omaa ympäristöä koskeväksi yleiseksi säännöksi. Kyseisen oppilaan kohdalla opettajan kokemukset hänen käytöksestään ja sosiaalisista taidoistaan tukevat tiedostavan ajattelun muuttuneen myös käytännön hyviksi teoiksi. Erilaisuuden arvottaminen hyväksi asiaksi romaanissa osoittaa lukijan kypsyyttä hyväksyä myös omassa ympäristössään erilaisuutta ja kohdella erilaisia ihmisiä sekä suvaitsevasti että tasa-

arvoisesti.

Kiinnostavaa oli muutamien vastauksien tapa liittää romaanin eri hahmojen ristiriidat rasismiin tai rotujen välisiin ristiriitoihin ympäröivässä yhteiskunnassa. Kuudesluokkalainen tyttö peräänkuuluttaa eri rotujen sopuisaa rinnakkaiseloa. Yhdeksäsluokkalainen poika nimeää keijujen ja maahisten kohtelun rasismiksi. Toinen yhdeksäsluokkalainen poika pohti romaanin maahisten ja keijujen vähäosaisuutta omassa yhteisössään ja päätöstä siirtyä toiseen todellisuuteen. Oman yhteisön vähäosaisille poislähteminen ei kuitenkaan ole mahdollista, joten omassa ympäristössä on kyettävä muodostamaan vähä- ja hyväosaisten toimiva kokonaisuus, kuten romaanissakin lopulta tapahtuu.

Jos vähäosaiset nykypäivänä (köyhät, kehitysvammaiset jne.) hylättäisiin vain, niin se ei olisi oikein. Sadussa vähäosaiset rodut päättävät vain lähteä pois, mutta yksi tajuaa muodostaa kokonaisuuden, joka leviää...9/P4

Näistä vastauksista kuvastui ennakkoluulottomuuden pyrkimys ja vaatimus ihmisten tasa-arvoiseen kohteluun myös omassa yhteisössä. Oppilaat kiinnittivät huomionsa esimerkiksi romaaneiden ja muiden yhteiskuntamme etnisten vähemmistöjen kohteluun. *Vihreän tukan* maailma oli siis helposti yhdistettävissä ympäröivän yhteiskunnan ongelmiin. Ajatus siitä, millainen maailman tulisi olla ja vallitsevien olosuhteiden kritisointi kuuluu nuoruuden idealismiin, mutta erityinen näkökulma oli eräällä yhdeksäsluokkalaisella pojalla, joka toi vastauksessaan esille hiljaisen tiedon ja viisauden siirtymisen yhteisössä. Häntä romaani kosketti hienona kuvauksena kehittymisestä, hiljaisen viisauden siirtymisestä ja kasvamisesta sekä toiveikkaana visiona hyvästä maailmasta

Seitsemän kuudesluokkalaista ja neljä yhdeksäsluokkalaista lukijaa käsitteli vastauksissaan erilaisuutta ja tasa-arvoisuutta ystävyys- ja teemaan liittyen ja omaan

lähiympäristöä koskien yhteiskunnallisen yleistämisen sijasta. He peilasivat erilaisuutta ja eriarvoisuutta lähiympäristössään esiintyvänä ilmiönä edellisten vastaajien pohtiessa epätasa-arvoisuutta laajempaan yhteiskunnallisena ongelmana. Romaani innoitti tarkastelemaan sosiaalisten suhteiden merkitystä mikroympäristössä ja niiden vaikutusta makroympäristöön; ystävyys ja lähimmäisestä välittäminen koskettivat näitä lukijoita sekä olivat edellytyksenä makroympäristön ongelmien ratkaisemisessa *Vihreässä tukassa*. Opettajina olemme huomanneet, että tytöt ovat sosiaalisesti valveutuneempia ja halukkaampia pohtimaan ihmissuhteiden merkitystä. He myös tiedostavat poikia herkemmin sosiaalisiin suhteisiin liittyvää problematiikkaa. Näistä yhdestätoista vastaajasta kaksi poikaa käsitteli ystävyyttä ja sosiaalisia suhteita itseään romaanissa koskettavana asiana. Nämä vastaajat olivat kuudesluokkalaisia – yhdeksäsluokkalaiset pojat käsittelivät erilaisuutta ja epätasa-arvoisuutta yhteiskunnallisena ongelmana. Romaanin tapahtumat kirvoittivat erästä yhdeksäsluokkalaista tyttöä miettimään Mummulin kohdalla yhteisön ja perheen asettamien vaatimusten ristiriitaa, puun ja kuoren välissä elämistä. Ihmissuhteissa erilaisuuden pelon voittaminen koettiin tärkeäksi ja luottamus ystävyys kulmakiveksi. Lähisuhteiden toimivuus kosketti näitä vastaajia ja oli laajempien ongelmien ratkaisemisen edellytys.

5.4.3. Romaanissa kuolema ja syntymä koskettivat

Elämän suuria kysymyksiä, syntymää ja kuolemaa, käsitteli viisi vastaajaa. Kuolema kosketti kahta kuudesluokkalaista poikaa ja yhtä yhdeksäsluokkalaista tyttöä. Yksi kuudesluokkalainen tyttö pohti kuoleman mahdollisuutta koskettavana osana Eintelin ja Rauk/ Aind-toon suhdetta. Kuudesluokkalaiset pojat ja yhdeksäsluokkalainen tyttö nimesivät Eintelin vanhempien kuoleman heitä koskettaneeksi asiaksi. Kuolema kiinnostaa murrosikäisiä. Kiinnostus saattaa liittyä omaan vanhemmista

irrottautumiseen ja sen herättämiin tunteisiin, mutta myös esimerkiksi vanhempien ero ja perheessä tapahtuvat muutokset voivat olla syynä siihen, että lukijaa kosketti eniten Eintelin vanhempien kuolema. Kuudesluokkalainen tyttö korosti Rauk/Aind-toon uhrautumista Eintelin hyväksi. Lukija ihaili ritarillisuutta ja valmiutta kuolla rakkauden puolesta. Kuolema romanttisena tekona, osana uhrautuvaa rakkautta ja valmiutena tehdä mitä vain rakastettunsa puolesta erotti tämän vastauksen muista kuolemaa käsitelleistä vastauksista. Omaa turvattomuutta tai halua tulla suojelluksi voi kuvastaa myös Eintelin suojelemisen kokeminen koskettavaksi. Isoksi ja vahvaksi kasvaessaan ihminen on haavoittuvainen.

Silloin kun Raukka (oikeasti Aind-too) olisi kuollut ja melkein kuolikin Eintelin puolesta, tunsin sisälläni surua, mutta myöskin kunnioitusta häntä kohtaa. Minusta Eintelin suojeleminen, Raukkana oli minusta todella hienosti tehty. 6/T8

Syntymän ja synnytyksen itseään eniten koskettavaksi asiaksi romaanissa nimesi kaksi yhdeksäsluokkalaista tyttöä. Tyttöjen elämässä, omassa kasvussa ja kehityksessä, on voimakkaasti läsnä valmistautuminen naisen ainutlaatuiseen tehtävään synnyttää uutta elämää. Erityinen seikka toisen tytön pohdinnoissa oli geenien siirtymisen seuraavaan sukupolveen. Hän näki edellisten sukupolvien ristiriitojakin aiheuttaneiden seikkojen jatkavan toivottavasti parempaa elämää uudessa vastasyntyneessä.

5.4.4. Romaanin torjunta

Kolme kuudesluokkalaista oppilasta suhtautui *Vihreä tukka* -romaaniiin myönteisesti. He nimesivät romaanista kiinnostavia asioita, vaikka kokivatkin, ettei romaanilla ollut mitään yhteyttä heidän omaan elämäänsä. Yksi poika ja tyttö korostivat Eintelin ja Aind-toon suhteen ja siihen liittyvän romantiikan kiinnostaneen heitä.

Kuudesluokkalaisen tytön mielestä romaani herätti paljon ajatuksia ja kysymyksiä sekä avasi näkökulman toisenlaiseen maailmaan. Hän ei kuitenkaan nähnyt kirjan teemojen ja oman elämänsä välillä minkäänlaista yhtäläisyyttä, mutta kykeni helposti eläytymään romaanin tapahtumiin. Pohdimme näiden oppilaiden kohdalla suomalaisille ominaista realistista lukutapaa (Kirstinä & Lörincz 1991, 31, 156); kyseiset oppilaat eivät voineet nähdä romaanin tapahtumia heidän omassa reaali maailmassaan tapahtuviksi, mikä vaikutti siihen, ettei romaania koettu koskettavaksi. Realistinen lukutapa vaatii romaanilta todellisuuden mukaisuutta eikä siksi toimi fantasiaromaanin lukemisessa. Fantasiaromaanin tapahtumien ja juonen merkitysten purku vaatii tulkintaa - kuten myös romaanin teemojen ja oman elämän reaali maailman yhteyden ymmärtäminen.

Viisitoista oppilasta, kuusi kuudesluokkalaista ja yhdeksän yhdeksäsluokkalaista, vastasi, ettei romaani koskettanut heitä mitenkään. Tämä joukko on reilu kolmasosa koko tutkimusryhmästä. Kuudesluokkalaisista noin viidesosa ja yhdeksäsluokkalaisista lähes puolet ei pitänyt *Vihreä tukka* -romaania koskettavana. Tämän ryhmän vastaukset kaiken kaikkiaan viestivät romaanin olleen heille vastenmielinen lukukokemus.

Kuudesluokkalaisista viisi poikaa ja yksi tyttö vastasi, etteivät he löytäneet romaanista mitään itseään koskettavaa. Kuudesluokkalaisille oma opettaja, jonka kanssa he viettävät suurimmaksi osaksi koulupäivänsä, voi vielä olla siinä mielessä auktoriteetti, ettei opettajan mieltä haluta pahoittaa kritisoidulla luettavaksi annettua romaania. Tämä voi osaltaan selittää kuudesluokkalaisten pienemmän osuuden kielteisesti romaaniin suhtautuvista. Tästä ryhmästä vain yksi poika lukee paljon myös koulun ulkopuolella eli lukeminen on hänen harrastuksensa. Muille kuudesluokkalaisille romaani saattoi olla liian vaikeaselkoinen. Kolme tämän ryhmän oppilasta ilmoitti lukevansa yleensä vain pakolliset koulussa luettavat kirjat. Kaksi poikaa lukee jonkin verran vapaa-aikanaan, mutta he eivät ”muistaneet” mitä olivat lukeneet kuluneen

lukuvuoden aikana. Tämä muistamattomuus epäilyttää opettajaa eli tulkitsemme heidän kuuluvan vain vähän kirjallisuutta lukevien ryhmään. Romaanin kielteisesti suhtautuvien ja lukemista vain vähän harrastavien välillä on selkeä yhteys kuudesluokkalaisten joukossa.

Omakohtaista esimerkkiä ei ole. Eivätkä kirjat yleensä kosketa minua. Kirja ei oikeastaan edes kiinnostanut minua alkuunkaan. 6/P2

Koska jopa paljon lukevien ryhmästä jotkut kuudesluokkalaiset kertoivat romaanin kielen olleen vaikeatajuista ja juonen kerroksellisuuden vaikeuttaneen lukemista, uskomme *Vihreän tukan* olleen vaikeatajuinen vain vähän lukemista harrastaville oppilaille. Myös muissa vastauksissa tuli esille, etteivät nämä vastaajat paljon lukevaa poikaa lukuun ottamatta olleet ymmärtäneet esimerkiksi Aind-toon ja Rauk/Raukan olleen sama henkilö. Tyttölukija ihmetteli myös miten Eintel oli tullut raskaaksi ja kuka oli vauvan isä.

Kaikki kuudesluokkalaiset ovat jo mekaanisen lukutaitonsa suhteen hyviä lukijoita, mutta ymmärtävä lukeminen tuottaa vaikeuksia vähän lukemista harrastaville ainakin tämän kuudennen luokan osalta myös erityisopettajan lukutestien perusteella. Varhaisnuoruuteen siirtymässä olevien ryhmässä myös kehitystaso voi tehdä rakkautta ja kätkeytyä erotiikkaa sisältävän teoksesta kiusallisen; omassa vartalossa ja hormonitoiminnassa tapahtuu tarpeeksi häkellyttäviä asioita ilman, että niistä halutaan verhotustikaan lukea saati keskustella. Ryhmän negatiivisesta paineesta ei mielestämme ole kyse kuudennen luokan suhteen, koska luokassa suhtauduttiin myönteisesti lukemiseen - kirjavinkkaustakin tehtiin oppilaiden omasta aloitteesta.

Yhdeksäsluokkalaisista kolme tyttöä ja kuusi poikaa eivät pitäneet romaania koskettavana. Tästä ryhmästä yksi poika ja yksi tyttö kuului paljon lukevien ryhmään. Seitsemän oppilasta luki vain koulussa pakolliset teokset - jos niitäkään; yksi pojista

ilmoitti rehellisesti lukeneensa koulussa neljästä pakollisesta romaanista vain yhden lukuvuoden aikana. Tämä todisti meille opettajina sen, että on hyvin tärkeää luetuttaa ja käsitellä erilaisia tekstejä oppitunneilla, koska jopa koulussa tentittävä teos voi jäädä lukematta kotona. Romaanin luetuttamiseen oppitunneilla ei tiivis opetussuunnitelma anna tarpeeksi mahdollisuuksia.

Kuudesluokkalaisiin verrattuna romaania ei-koskettavana pitäneet yhdeksäsluokkalaiset ilmaisivat hyvin selkeästi sen, että eivät pitäneet romaanista. Lukemista yhdeksäsluokkalaiset saattavat pitää vähemmän "coolina" ja ei-trendikkäänä "nössöjen" harrastuksena. Myös takakansitekstissä mainittu saturoomaani-käsite ja lapselliseksi mielletty kansikuva aiheuttivat joissakin yhdeksäsluokkalaisissa vastustusta romaanin lukemista kohtaan. Näiden oppilaiden kohdalla tulkitsimme heidän olevan vielä sen verran kypsymättömiä, että pelko lapselliseksi leimaantumisesta vaati tietynlaisen kovisroolin ylläpitoa luokkayhteisössä.

Mun mielestä kirja oli täyttä potaskaa, ihan hirvee.9/P2

Kielteisille vastauksille oli tyypillistä se, että mielipidettä ei perusteltu eikä romaanin sisältöä sinänsä kritisoitu. Kielteisyys ilmaistiin lyhyiden vastausten lisäksi esimerkiksi jo romaaneja koulussa luettaviksi jaettaessa. Kritiikki siis esitettiin voimakkaasti muun ryhmän edessä jo ennen kuin sivuakaan oli luettu. Epäilimme myös, että tässä ryhmässä ainakin joillakin romaani jäi kokonaan lukematta, koska vastaukset olivat sen kaltaisia, että niiden antaminen ei perustunut *Vihreä tukka* -teoksen tuntemiseen.

5.5. *Vihreän tukan* kohderyhmä oppilaiden mielestä

Lukijan suhtautumista teokseen eli oman lukukokemuksen vaikuttavuutta pyrimme selvittämään kysymyksellä "Kenelle ja minkä ikäisille suosittelisit tätä romaania?"

Miksi?”. Tähän kysymykseen edellisessä kohdassa romaania kritisoineet kuudesluokkalaiset vastasivat myönteisemmin kuin yhdeksäsluokkalaiset, jotka määrätietoisemmin pitäytyivät kriittisessä suhtautumisessaan. Kuudesluokkalainen poika, joka ei kokenut romaania koskettavaksi, suositteli sitä kuitenkin jännityksestä pitävälle. Kirjan tekstiä sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaiset pitivät vaikeaselkoisena eli sujuvaa lukutaitoa pidettiin perusedellytyksenä romaanin lukemiseksi. Siksi kahta poikkeusta lukuun ottamatta kaikki suosittelivat kirjaa kouluikäisille, mutta ei alaluokkalaisille. Lisäksi useimmat pitivät romaania aikuisille sopivana. Yhden yhdeksäsluokkalaisen mukaan sadut eivät sovi aikuisille eivätkä aikuiset piittaa saduista. Kuudesluokkalaisista myös itse kirjaan kielteisesti suhtautuneet löysivät romaanille kohderyhmän.

En osaa sanoa sillä kirja oli mielestäni ERITTÄIN vaikealukuinen ja epäselvä. Siitä huolimatta kirjaa voisi suositella 14-17 -vuotiaille. Kirja sopii mielestäni parhaiten jo kauan lukeneille. Vihreä tukka sopisi paremmin yläasteelle.6/P2

Suosittelisin Vihreä tukka -romaanin paljon lukeneille ehkä vähän yli 13-vuotiaille tai aikuisille. Vihreä tukka poikkesi aika paljon aiemmin lukemistani kirjoista, joten olisi varmaan hyvä, että lukija olisi lukenut paljon. Silloin ehkä ymmärtäisi paremmin tekstiä ja saisi kirjasta enemmän iloa irti.6/T13

Kuudesluokkalaisten vastauksissa näkyi, että luokan kanssa on tehty romaanien ja elokuvien tiimoilta juonikaavioita sekä pohdittu kertojan näkökulmaa. Myös fantasiasta ja sadusta oli puhuttu eli oppilaista jotkut pystyivät nimeämään genren, vaikka sitä ei kysyttykään. Opettajan näkökulmasta oli ilahduttavaa, että jotkut oppilaista pystyivät perustelemaan vastauksiaan kirjallisuuden termejä käyttäen.

Suosittelen tätä romaania 10-15 -vuotiaille tytöille, koska alle 10-vuotiaille se saattaa olla liian pitkä ja vaikea ymmärtää. En suosittelen pojille, koska tarina kerrotaan tytön/naisen näkökulmasta. 15 -vuotiaista kirja saattaa olla tylsä. 6/T12

Suosittelen sitä kaikille ihmisille, jotka pitävät fantasia-romaaneista. Minusta kirja on hyvä lukukokemus kymmenvuotiaille ja sitä vanhemmille ihmisille. Kirjassa on hyvä kerronta ja se tempaisee lukijan mukaan. Siinä on myös hyvä juoni, joka kertoo asioista, joita ei pitäisi tai ei saa tehdä.6/T6

Oli mielenkiintoista havaita, miten ne yhdeksäsluokkalaiset, jotka arvioivat romaanin sopivan paremmin itseään nuoremmille lukijoille, perustelivat vastauksensa. Nuorelle aikuistuvalla on ehkä vaikeaa myöntää, ettei ymmärtänyt romaania tai sen sanomaa ja helpompi väheksyä romaania tylsänä pikkuisille sopivana satuna. Lapsellisuus ja fantasiasta pitäminen liittyi näissä vastauksissa yhteen ja lukija sanoutui itse irti fantasia –genren ystävästä. Lapsellisuus on näille aikuistuville huono piirre, jota tulee välttää ja varoa myös kirjallisuuden suhteen. Ristiriitaista oli, että vaikka vastauksissa suositeltiin romaania itseä nuoremmille lukijoille, he pitivät romaanin kieltä vaikeaselkoisena.

Lapsille. Mutta en suosittelisi tätä kovin nuorille, koska joissain kohdissa on vaikeaselkoisia asioita/tekstiä, jota vähän pienempi lapsi ei välttämättä ymmärrä. Tarina on kirjoitettu satumuotoon, joten vähän vanhemmat lapset/nuoret eivät välttämättä ole kovin kiinnostuneita kirjasta. Esim. minulla oli muutama hankala kohta, jota en oikein ymmärtänyt. Ja toisaalta kirja ei ollut mielestäni kovin kiinnostava, se oli melkein tylsä...9/P3

Suosittelisin romaania ihmisille, jotka pitävät saduista ja epätodellisista hahmoista. Itse en välttämättä kuulu tähän ryhmään. Kirja sopii hyvin minua nuoremmille, koska se ei sisältänyt mitään kauhean pelottavia kohtauksia. Myös moni ikäiseni varmasti voisi pitää kirjasta, koska kirja oli suht nuorekas. Minua vanhemmat ihmiset voisivat lukea kirjaa, varsinkin jos he ovat hieman lapsellisia tai jos pitävät fantasiasta.9/T1

Suurin osa yhdeksäsluokkalaisista arvioi romaanin sopivan parhaiten 11-15 -vuotiaille. Tämä oli yleisin suositusikä myös kuudesluokkalaisten vastauksissa. Yhdeksäsluokkalaisten vastauksissa kirjallisuuden termejä juoni, päähenkilö, kertoja

jne. käytettiin vähemmän kuin kuudesluokkalaisten vastauksissa. Ilmeisesti kirjallisuuden opetuksessa näitä asioita ei ole opiskeltu aiemmin järjestelmällisesti. Kuitenkin kirjallisuuden analysointi ja tarkastelu helpottuu käsitteistön tullessa tutuksi. Tutkimusryhmän yhdeksäsluokkalaisten ei vielä ole omaksuneet lähilukijalle ominaisia tekstianalyttisiä käsitteitä tai preesensin käyttöä romaanin tapahtumista kerrottaessa. (Vrt. Kirstinä 1987, 31.)

Leena Kirstinän (1987, 43) mukaan tutkimuksessa sadun symbolinen koodi synnyttää yhteiskunnallista tai yksilöllistä tulkintaa. Seuraavan esimerkin tyttö perustelee romaanin kiinnostavuutta ja suosittelee sitä luettavaksi yksilöllisen tulkinnan perustein, kun taas esimerkin poika perustelee romaanin ja lukukokemuksen merkittävyyttä yhteiskunnallisesta tulkinnasta käsin. Esimerkkimme tyttö pohdiskelee romaanin merkittävyyttä yksilön kehityksen kannalta ja poika puolestaan kiinnittää huomionsa romaanin yhteiskunnalliseen sanomaan. Silti seuraavissa vastauksissa *Vihreän tukan* suositusikä noudattelee kaikkien vastaajien linjaa.

Suosittelisin kirjaa 14-19-vuotiaille, koska kirja on kertomus itsensä löytämisestä yhtenä maailman osana. Tämän ikäisenä ihmiset juuri etsivät (ja löytävät) oman itsensä ja tämä kirja saattaisi auttaa oman maailmankuvan hahmottamisessa. Ainakin itse löysin kirjan avulla jotain uutta sisältäni. Ehkä he myös oppisivat sen avulla, että ystävyys ja lähimmäisenrakkaus on se, mikä pitää meidät koossa. 9/T9

Tarinahan on hyvin monitasoinen, se sopii hyvinkin lapsille ja aikuisille. Ehkä kuitenkin runollisen kerronnan vuoksi en suosittelisi kirjaa alle 12-vuotiaille, ja nuorien aikuisten kiinnostus saattaa olla erilaisessa kirjallisuudessa. Tarinan sanoma voi olla nykypäivänä hyvin yhteiskuntakriittinen ja siksi se sopii myös vanhemmille ihmisille.9/P11.

5.6. Oppilaiden käsitykset *Vihreä tukka* -romaanin sanomasta

Kysyimme oppilailta ”Mistä romaanissa on mielestäsi kyse?” saadaksemme selville miten oppilaat tulkitsivat romaanin sanoman. Kysymyksen muotoilulla halusimme korostaa sitä, että kysymys on oppilaan mielipiteestä eikä yhdestä ainoasta totuudesta. Vastauksissa tulikin jonkin verran odotettua hajontaa. Yleisimmäksi romaanin sanomaksi nimettiin kuitenkin ystävyys ja rakkaus. Vastauksista vain harvat nimesivät yhden asian, joten tulkitsimme vastauksia siten, että yksilöllisestä tulkinnasta nousseiksi sanomiksi valikoituivat a) ystävyys ja rakkaus, b) itsensä löytäminen ja erilaisuuden hyväksyminen, c) auttaminen ja toisista välittäminen sekä yhteiskunnallisesta tulkinnasta nousseeksi sanomaksi d) yhteisön, ympäristön pelastaminen ja erilaisuuden säilyttäminen.

Yksilöllisestä tulkinnasta lähtevistä kuudesluokkalaisista 21 nimesi sanomaksi ystävyuden ja lisäksi heistä 12 mainitsi myös rakkauden. Neljä kuudesluokkalaista nimesi sanomaksi rakkauden. Kuusi yhdeksäsluokkalaista tulkitsi rakkauden romaanin sanomaksi ja heistä kolme mainitsi ystävyuden rakkauden ohella. Yhdeksäsluokkalaiset korostivat rakkautta, mikä johtuu mahdollisesti iästä. Yhdeksäsluokkalaisten omassa elämässä kiinnostus vastakkaiseen sukupuoleen ja seurustelu ovat tärkeitä, ajankohtaisia asioita. Tosin myös romaanin takakansiteksti puhuu rakkaudesta eli huolellinen takakansitekstiin paneutuminen on voinut johdatella lukijan tulkintaa.

Romaani kertoo ystävydestä ja siitä miltä tuntuu muuttua yhtäkkiä. Kirja kertoo myös siitä, ettei ole pakko aina sulautua joukkoon vaan jotain voi tehdäkin. Kirja osoittaa myös, että on tärkeä uskoa johonkin. 6/T13

Edellisen esimerkin mukainen henkilökohtainen muutos ja kasvu on ajankohtaista sekä kuudes - että yhdeksäsluokkalaisilla. Oman erillisyyden ja erilaisuuden

hyväksyminen ja jopa sen korostaminen leimaavat murrosikäisen käytöstä siinä missä joukkoon sulautumisen tarvekin. Joukkoon sulautumiseen voi silti liittyä oman joukon tai ryhmän erityisyyden korostaminen pukeutumista ja hiustenväriä myöten. Eittämättä on kuitenkin kyse oman minän etsikkoajasta.

Romaanissa on kyse ystävydestä, rakkaudesta ja itsensä löytämisestä. Se, että oppii tuntemaan itsensä on kaiken A ja O; itsensä tunteminen liittyy myös siihen kokonaisuuteen, joka pitää ihmisen (ja kaiken!) koossa. Rakkaus taas opettaa, että valinnat on tehtävä itse oli kyse rakkaudesta, elämästä tai kuolemasta. Ystävyys on lisäksi aina meitä lähellä ja sen merkitys oli kirjassa suuri, koska ystävyys pelasti monta asiaa ja yhdessä kaikki on onnistuva.9/T9

Mielestäni itsensä löytämisestä ja hyväksymisestä sellaisena kuin on...9/T3

Romaanissa on kyse nuoren tytön henkisestä kasvamisesta ja muiden, ihmisten sekä keijujen ja maahisten, mielten avartamisesta. Hän kannustaa heitä avautumaan ja uskomaan.9/T6

Auttaminen ja toisista välittäminen voivat liittyä *Vihreässä tukassa* niin yksilölliseen kuin yhteisöäkin koskevaan tulkintaan aivan samoin kuin erilaisuuden hyväksyminen. Useissa oppilaiden tulkinnoissa romaanin sanoma – auttaminen, huolehtiminen ja erilaisuuden hyväksyminen – tuotiin kuitenkin esimerkinomaisesti omaa elämää ja ympäristöä koskevaksi ohjenuoraksi. Filosofiasta ja uskonnosta tuttu kultainen sääntö (eli toisten kohtelemisen siten kuin haluaisi itseään kohdeltavan) oli useiden oppilaiden mainitsema romaanin sanoma. Toisten hyvä kohtelu tuottaa iloa toisille ja itselle. Meriluodon korostama ilo tuntui olevan myös nuorten lukijoiden kaipaama elämänsisältö.

On hyvä olla joskus lapsellinen ja hassutella, eikö olla liian vakava ja aikuismainen. Ihmisten pitäisi myös ajatella muita, ja hyväksyä muut, vaikka he voivat olla erilaisia. Muista pitäisi huolehtia ja myöskin olisi hyvä, jos auttaisimme toisiamme. Ihmiset elävät kiireessä, eivätkä

ehdi nauttia aina elämästä. Kirjassa ihmiset välittävät aluksi vain itsestään, mutta lopussa he ajattelevat myös muita ja iloitsevat yhdessä.9/T2

Yhteiskunnallinen tulkinta korostui sanoman nimeämisessä yhdeksäsluokkalaisilla kuudesluokkalaisten tulkitessa romaanin sanomaa enimmäkseen yksilöllisestä näkökulmasta käsin. Kaksi kuudesluokkalaista poikaa nimeää romaanin sanomaksi maailman tuntemisen ja siinä elämisen, mutta siten, että yksilön oppii elämään maailmassa.

[Romaanissa on kyse] pienen keijutytön matkasta, jossa hän oppii ymmärtämään maailmaa.6/P5

Elämästä, johon et voi aina vaikuttaa vaikka tekisit mitä se muuta asiaa. Se täytyy kestää.6/P9

Kolme kuudesluokkalaista ja puolet yhdeksäsluokkalaisista eli kymmenen nimesi romaanin sanomaksi maailman pelastamisen. Kuudesluokkalaisista kaksi ja yhdeksäsluokkalaisista poikia oli kahdeksan eli selvä enemmistö. Tämä tukee aiemmin tutkimuksessa ilmi tullutta seikkaa, että poikien tulkinta lähtee usein yhteiskunnallisesta näkökulmasta tyttöjen tulkitessa romaania yksilöllisestä näkökulmasta. Ympäristön ja maailman ongelmien tiedostaminen sekä myös aikaisempien sukupolvien toiminnan kritisoiminen niiden suhteen kuuluu nuoruuteen. Ympäristöasioiden lisäksi eri rotujen harmoninen yhteiselo katsottiin tärkeäksi romaanin opetuksiksi. Fantasiakirjallisuuden keskeisin teema, hyvän ja pahan taistelu, nimettiin maailman pelastamisen yhteydessä kirjan sanomaksi. Fantasiakirjallisuus ratkaisee taistelun yleensä hyvän voitoksi ja tätä myös nuoret lukijat varmasti romaaneista hakevat. Toiveikkuus tulevaisuuden suhteen on elinehto elämän ylläpitämiseksi ja säilyttämiseksi myös maapallolla.

Mielestäni romaanissa on kyse kaikkien rotujen välisestä rauhasta ja kirja on mielestäni

selviytymistarina, ja hyvä voittaa aina pahan.6/T3

[Romaanissa on kyse] ympäristöaktivismista. Jos ihmiset eivät elä sovussa luonnon kanssa, he kuihtuvat.9/P1

Romaanissa on mielestäni kyse siitä, että kuinka tärkeää on säilyttää kokonaisuus, jonka osana olemme me kaikki. Mielestäni kirjan takana on ajatus yhteisistä sävelistä eri kansojen ja rotujen välille.9/T4

Auttamisesta, välittämisestä ja siitä, että on erilainen. Nytkin on kokonaisuus ihmisten välillä, niin ehkä kirjailija tämän sadun myötä haluaa tiivistää tätä kokonaisuutta entisestään. Tällä tavalla voitaisiin välttää syrjintä, kiusaaminen ja välittämättömyys [välinpitämättömyys].9/P4

Edellisen esimerkin perusteella yhdeksäsluokkalainen poika tiedostaa tekstin takana olevan kirjailijan, jolla on jokin sanoma lukijalle. Tämä oivallus oli ainutlaatuinen kaikkiin muihin vastaajiin verrattuna. Ikäkauteen ilmeisesti kuuluu tekstin analysointi irrallaan sen mahdollisesta tuottajasta ja hänen tarkoituksiperistään. Kun kirjallisuus ja sen sanoma nähdään jonkin yksilön tarkoituksellisena viestinä, suhde kirjallisuuteen muuttuu eikä tekstiä enää välttämättä voi tulkita tiedostamatta kirjailijaa ympäröinyttä yhteiskuntaa.

6. LOPUKSI

Vihreä tukan ilmestymisvuonna 1982 Suomessa elettiin rauhallisen yhteiskuntakehityksen vaihetta. Suomi oli jälkiteollinen tai informaatioteknologiaan siirtymässä oleva yhteiskunta (Eskola 1990, 213). Johanna Sinisalon (2004, 23,24) mukaan fantasia on näkökulma vallitsevaan todellisuuteen, vaikka se kerronnaltaan suuntautuu pois todellisuudesta. Myös *Vihreä tukka* -romaanissa päähenkilö käy taistelua ilon ja luovuuden puolesta ympäröivän yhteisön sääntöjä ja vääryyttä vastaan. Nuoruuteen liittyä ympäröivän yhteisön sääntöjen kyseenalaistaminen ja epäkohtien kritisointi. Meriluodon päähenkilö on nuori tyttö, Eintel, joka poikkeaa ympäristön normeista ja joutuu vaikean tehtävän eteen pelastaakseen yhteisönsä.

Yhteiskunnassa tällä hetkellä vallitseva tilanne ei ole merkittävästi muuttunut kirjan julkaisun jälkeen. 1980-luvun nuorten ja 2000-luvulla nuoruuttaan elävien maailma ei eroa esimerkiksi niin paljon kuin 1960-luvun agraariyhteiskunnassa eläneitä ja 1980-luvun jälkiteollistuneen yhteiskunnan nuoria vertailtaessa. Kuitenkin nopea teknologinen kehitys ja nykynuorten tekninen asiantuntemus, nuorisokulttuurin globaalisuus sekä edelleen kohonnut elintaso poikkeavat kirjan syntyajoista. Kysymys erilaisuuden hyväksymisestä ei ole ratkennut esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia yhteiskuntamme jäseniä ja heihin suhtautumista ajateltaessa. Fantasiakirjallisuuden keskeinen teema, hyvän ja pahan taistelu, on helposti löydettävissä kulloisestakin yhteiskunnasta ja yhteisöstä. *Vihreä tukka* -romaanin, kuten fantasiakirjallisuus yleensäkin, on ajatonta ja soveltuu luettavaksi nykyäänkin.

Työssämme pyrimme kuvaamaan tamperelaisen Pispan koulun kuudesluokkalaisten ja Hämeenkyrön Yhteiskoulun yhdeksäsluokkalaisten reseptiä *Vihreä tukka* -romaanista sekä oppilaiden samastumista romaanin sankareihin Jaussin identifikaatiotyyppologiaan nojaten. Valitsimme Aila Meriluodon kohtalaisen

unohduksissa olleen *Vihreä tukka* -romaanin, koska se oli koko lukijaryhmälle entuudestaan tuntematon. Näin varmistimme lukijoiden olevan yhdenvertaisessa asemassa romaanin analysointivaiheessa. Sillä, että oppilaat eivät saaneet itse valita luettavaa romaania, on saattanut olla vaikutusta lukijoiden reseptioon. Osa oppilaista ei yleensä lue fantasiakirjallisuutta ja joidenkin ennakoasenteet romaanista olivat takakansitekstin ja kansikuvan perusteella kielteisiä. Myös romaanin kieli oli vaikeaa joillekin oppilaille, mikä teki lukemisesta hankalaa ja vastenmielistäkin. Tämän perusteella otollisempaa olisi ollut antaa lukijoiden itse valita teksti, jonka perusteella reseptiota ja sankareihin samastumista olisi tutkittu. Tällaisen tutkimuksen tekemiseksi olisi kuitenkin vaadittu huomattavasti pienempi tutkimusryhmä sekä tulkintayhteisö-käsitteen sivuuttaminen.

Kuudes ja yhdeksäs luokka osoittautuivat yhdeksi tulkintayhteisöksi, vaikka ennako-oletuksenamme oli, että luokkia käsitellään kahtena eri tulkintayhteisönä. Ilmeisesti ympäröivä yhteiskunta ja yhtenäinen nuorisokulttuuri vaikutti ikäeroa ja asuinpaikkaa sekä koulussa hankittua lukuhistoriaa enemmän tulkintayhteisön määrittymiseen tässä tutkimuksessa. Merkittäviä eroja kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten tulkintojen välillä ei ollut. Useimpien tutkimusongelmien suhteen hajontaa oli molemmissa ryhmissä ja keskenään samankaltaisia vastauksia löytyi niin nuoremmilta kuin vanhemmiltakin oppilailta. Vastausten perusteella yksittäiset kuudesluokkalaiset ja yhdeksäsluokkalaiset voivat poiketa kehitysiältään oman ikäisistään huomattavasti ja muodostaa yhteisen, joskin heterogeenisen tulkintayhteisön.

Tutkimuksemme tarkoituksena oli kuvata, kuinka kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset identifioituvat teoksen henkilöihämiin. Identifioitumista tarkastelimme Hans Robert Jaussin identifikaatiotypologian pohjalta, mikä jo tutkimusaineiston varhaisessa analysointivaiheessa osoittautui ongelmalliseksi. Jaussin identifikaatiotypologiaa on aikaisemmin sovellettu lähinnä aikuisten reseptiotutkimuksissa. Yksi mahdollisuus olisi ollut sivuuttaa aineistosta sellaiset oppilaiden vastaukset, joita oli hankala analysoida

kyseisen luokittelun mukaisesti. Toisaalta eritasoiset vastaukset loivat yleiskuvaa oppilaista ryhmänä. Lisäksi jotkut vastaukset tutkimuskysymyksiin saattoivat olla mielenkiintoisia, vaikka eivät Jaussin luokitukseen luontevasti sopineetkaan.

Oppilaiden vastauksista oli välillä vaikeaa ja jopa keinotekoisia hakea Jaussin luokittelun mukaisia sankarikäsityksiä. Siksi luokittelimme ensiksi henkilöhahmoin samastumiset sen mukaan, miten vastauksissa perusteltiin henkilöhahmon valinta. Samastumisen kohteeksi useimmat oppilaat valitsivat joko kirjan päähenkilön Eintelin tai hänen rakastettunsa Aind-toon. Sukupuoli määräsi pääsääntöisesti henkilöhahmon valintaa eli yleensä tytöt valitsivat Eintelin ja pojat Aind-toon lukijoiden iästä riippumatta. Oppilaat tekivät valinnat henkilöhahmon luonteenpiirteiden, yliluonnollisten ominaisuuksien, henkilöhahmon tekojen ja toiminnan perusteella sekä niiden tapahtumien pohjalta, missä valittu henkilöhahmo oli osallisena tai joihin lukija koki itse yhtymäkohtia oman elämänsä perusteella. Oppilaiden henkilöhahmojen valintaan liittyvistä vastauksista löysimme niin assosiativisen ja ihailevan samastumisen esimerkkejä kuin jopa ironisia piirteitäkin, mutta suurimman osan vastauksista luokittelimme sympaattiseksi samastumiseksi. Jaussin mukaista katartista samastumista voidaan pitää enemmän draamaan kuin kirjallisuuteen liittyvänä ilmiönä. Muutaman oppilaan vastauksista löysimme kuitenkin myös katarttisen samastumisen piirteitä. Näille vastauksille oli yhteistä, että oppilas viittasi omiin kokemuksiinsa tai elämäntilanteeseensa.

Avoimen kohdan tulkintaa koskevilla tutkimuskysymyksillä saimme mielestämme selville kiinnostavaa tietoa siitä, mitä seikkoja lukija romaanissa painotti ja piti tärkeänä tai millaisia tunnekokemuksia romaani hänessä herätti. Avoimen kohdan tulkintaa eli konkretisaatiota koskevat vastaukset toivat esille oppilaiden erilaisia näkemyksiä heidän romaanissa tärkeinä pitämistään yksityiskohdista. Kuvatessaan Eintelin ja Aind-toon suhdetta jotkut oppilaat korostivat romanttista rakkautta, mutta enemmistö liitti suhteeseen paremminkin uskollisen ystävyuden. Useat oppilaat sivuuttivat

romaanin viittaukset seksuaalisuuteen. Meidän tulkintamme mukaan lentämällä viitattiin romaanissa seksuaaliseen kanssakäymiseen. Nykyisessä seksuaalisuutta avoimesti korostavassa maailmassa eläville lapsille kätkeyt viittaukset eivät joko auenneet tai oppilaat eivät halunneet ilmaista tietämystään opettajalle. Vain muutama oppilas viittasi päähenkilöiden intiimiin suhteeseen Eintelin raskauden vuoksi. Osa kuudesluokkalaisista lukijoista jopa ihmetteli, miten Eintel oli voinut tulla raskaaksi. Eintelin ja Aind-toon suhdetta kuvaavissa vastauksissa tuli muita vastauksia enemmän tietoa oppilaiden tunnekokemuksista. Romaanin tapahtumat kirvoittivat tältä osin oppilaita peilaamaan omaa elämäänsä päähenkilöiden kokemuksiin. Tunteita herätti eniten yhtymäkohdat omaan elämään, esimerkiksi ihmissuhteiden rakentamiseen, omaan kasvuun ja tarpeeseen saada miettimisaikaa tärkeiden ratkaisujen tekemiseksi.

Romaanin päähenkilön Eintelin kasvu- ja kehitystarina korostui oppilaiden vastauksissa, vaikka sankarihahmokseen pojat valitsivat useimmiten juuri Aind-toon. Aind-toon eri olomuodot olivat romaanin keskeinen avoin kohta. Aind-toon, Raukan ja Raukin yhteyttä emme kysyneet suoralla kysymyksellä, koska tällainen kysymys olisi paljastanut itsessään romaanin olennaisen epämääräisyyskohdan. Raukan ja Raukin yhteys Aind-toohon selvisi vastausten perusteella vain kymmenesosalle kuudesluokkalaisista ja neljäsosalle yhdeksäsluokkalaisista oppilaista. Romaanin kieli oli osalle oppilaista liian vaikeaselkoista juonen käännteiden ymmärtämiseksi. Kielen metaforisuuden ja runollisuuden vuoksi Meriluodon teksti edusti usealle oppilaalle uudenlaista lukukokemusta ja edellisen kaltaiset avoimet kohdat myös jäivät ratkaisemattomiksi.

Kartoitimme oppilaiden omakohtaista kokemusta *Vihreä tukka* -romaanista kysymällä, mitkä asiat romaanissa koskettivat heitä. Romaanin lukijaa koskettavat asiat jaoimme neljään luokkaan. Koskettavat asiat liittyivät omaan elämään, yhteiskunnallisiin tai sosiaalisiin ilmiöihin sekä elämän alkua ja loppua korostaviin. Neljäs ryhmä koki romaanin keskeiset asiat omalta kannaltaan merkityksettömiksi. Kuudes- ja

yhdeksäsluokkalaisten vastausten välillä oli kokemusten suhteen enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja. Kuudesluokkalaiset saattoivat kuitenkin nimetä romaanista konkreettisia tapahtumia, esimerkiksi lautalla seilaamisen, yhtymäkohdaksi omaan elämäänsä. Suurin osa kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisista vastasi romaanissa itseään koskettaneen jonkin abstraktin asian, esimerkiksi ystävyysmerkityksen. Yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin ilmiöihin liittyvistä itseä koskettavista asioista päällimmäiseksi nousi erilaisuuden hyväksymisen ja epätasa-arvoisuuden vastustamisen vaatimus. Nuoruuden ajanjaksolle on tyypillistä pohtia kuolemaa. Myös elämän alku, lapsen odotus ja synnytys, puhuttelivat varsinkin yhdeksäsluokkalaista tyttöjä. Rungas kolmannes oppilaista ei kokenut romaania itselleen merkitykselliseksi eikä pitänyt mitään romaanissa esille tulleita asioita itseään koskettavana. Romaaniin kielteisesti suhtautuvat oppilaat ilmoittivat lukevansa yleensäkin vähän, joten romaanin monitasoisuus ja haasteellinen kieli vaikuttivat ilmeisesti heidän kohdallaan lukukokemukseen. Näille oppilaille oli ominaista kielteinen asenne lukemiseen.

Yleisimmin oppilaiden mielestä *Vihreä tukka* -romaanin sopi parhaiten 11-15-vuotiaiden luettavaksi. Suositusikä vaihteli kuitenkin 10-19 ikävuoden välillä. Romaanin kannen kuva ja takakansiteksti ohjasivat joidenkin oppilaiden suosituksiensa määrittämistä enemmän kuin romaanin sisältöön liittyvät mielipiteet. Yleensä ottaen nekin oppilaat, jotka pitivät romaania vaikeaselkoisena ja haastavana, suosittelivat sitä itseään nuoremmille lukijoille. Sujuvaa lukutaitoa pidettiin kuitenkin perusedellytyksenä romaanin lukemiseksi. *Vihreää tukkaa* suositeltiin myös yleensä saduista ja fantasiasta pitävälle eli oppilaat tunnistivat joissakin tapauksissa romaanin genren, vaikka emme sitä kysyneetkään.

Romaanin sanomaa koskevat oppilaiden vastaukset luokittelimme neljään kategoriaan: kolmeen yksilöllisestä näkökulmasta sanomaa tarkastelemaan ja yhteen yhteiskunnallista näkökulmaa korostavaan luokkaan. Ystävyys ja rakkauden, itsensä löytämisen ja erilaisuuden hyväksymisen sekä auttamisen ja toisista

välittämisen tärkeys olivat yksilöllistä näkökulmaa suosineiden oppilaiden mielestä romaanin sanoma. Yhteiskunnallista näkökulmaa korostaneet nimesivät romaanin sanomaksi sekä yhteisön ja ympäristön pelastamisen että erilaisuuden säilyttämisen. Yhteiskunnallista näkökulmaa sanoman määrittelyssä suosivat puolet yhdeksäsluokkalaisista ja vain kymmenesosa kuudesluokkalaisista. Näistä enemmistö oli poikia. Yksilöllisiä kriteereitä romaanin sanoman määrittelyssä käyttäneistä suurin osa oli tyttöjä.

Tapaamme tutkia lasten ja nuorten reseptiota kyselylomakkeiden avulla voidaan kyseenalaistaa. Lasten ja nuorten lukukokemusten tutkimukseen soveltuu kirjallisten tutkimuskysymysten sijasta paremmin esimerkiksi oppilaiden lukupäiväkirjojen tutkiminen. Lukupäiväkirjat voivat tuoda tarkempaa tietoa kirjojen merkityksestä sekä lukukokemusten elämyksellisyydestä kuin kirjallisesti vastattavat haastattelukysymykset. Lukukokemuksen elämyksellisyyden kuvaaminen olisi vaatinut meiltä lukuprosessin tarkkaa dokumentoimista, mitä emme kuitenkaan tehneet. Opettajan ja tutkijan kaksoisrooli luokassa vaikeutti lukuprosessin tarkkaa tieteelliset kriteerit täyttävää havainnoimista ja dokumentoimista. Luokissa olevien erityisoppilaiden kannalta esimerkiksi videointi olisi muuttanut lukutilannetta siten, että oppilaiden huomio olisi kiinnittynyt romaanista videointitapahtumaan ja mahdolliseen kameralle esiintymiseen. Oppilaiden kommenttien kirjaaminen lukemisen aikana olisi kuitenkin jälkeenpäin ajateltuna ollut suotavaa, koska näin olisi tullut dokumentoiduksi tunnelmat lukuprosessin aikana. Vain joidenkin oppilaiden voimakkaasti esittämät mielipiteet romaanista tai lukuhetkistä ovat jääneet opettajien mieleen eivätkä siksi ole mielekkäitä analysoitaviksi tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksesta saamaamme tietoa olisi ollut mahdollista syventää ja tarkentaa haastatteluilla. Tutkimusryhmämme oppilaat olivat kuitenkin tutkimuskeväänä viimeistä vuottaan kyseisissä kouluissa (kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisia), joten vastauksien tarkentaminen suullisilla jatkokysymyksillä olisi ollut hyödyllistä, mutta käytännössä

mahdotonta. Haastatteluja varten olisi tarvittu pienempi tutkimusryhmä ja haastattelut olisi myös pitänyt tehdä kouluajan ulkopuolella, koska opetussuunnitelma ja suuret opetusryhmät eivät salli yksilöllisten tutkimusmenetelmien käyttöä koulutuntien aikana. Toisaalta kouluajan ulkopuolella tehtävään tutkimukseen olisi ollut todennäköisesti hyvin vaikeaa löytää halukkaita oppilaita. Lisäksi meidän lähtökohtamme sekä tutkimuksen teossa että ammatillisten intressienkin valossa liittyy kirjallisuuden opettamiseen koulussa. Valittu tutkimustapa oli sikäli mielestämme parempi.

Tutkimuksessa mukana olleiden oppilaiden syventävät haastattelut olisivat mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe. Kirjallisuuden opettamisen näkökulmasta myös vastaavan tutkimuksen tekeminen uudelle ryhmälle joko samasta tai eri romaanista olisi kiinnostavaa toteuttaa. Mielekästä olisi myös tutkia samaa opetusryhmää eri-ikäisinä ja erilaisten tekstien vastaanottajina. Myös oman opetustyön ja kollegiaalisten yhteistyömuotojen kehittämisen vuoksi tulemme luultavasti jatkossakin toteuttamaan vastaavanlaisia lukuprojekteja yhdessä.

Opetustyö voi olla yksinäistä. Hedelmällisintä olisi ideoida ja ratkoa mahdollisesti esille tulevia ongelmia kollegan kanssa. Pro gradu -tutkielman tekeminen parityönä ei ole yleistä taideaineiden laitoksella. Kun kuitenkin mahdollisuus siihen on, voimme suositella sitä lämpimästi yhteistyöhön kykeneville opiskelijoille. Varsinkin ne opiskelijat, jotka tulevat valmistumaan aineenopettajiksi, hyötyisivät yhteistyötaidoista, jotka kehittyvät vain yhteistyötä tehden. Nykyinen koulu vaatii opettajilta joustavuutta ja kykyä tiimityöskentelyyn, mitä opinnot eivät välttämättä yliopistossa harjoita. Omalla kohdallamme yhteistyön mielekkyyttä lisäsi samanlainen elämäntilanne ja koulutustausta sekä työn ohessa opiskelu. Perheen ja työn yhteensovittaminen vaati molemmilta yhtäläistä sitoutumista tutkielman työstämiseen. *Vihreä tukka* -romaanin luettamisen oppilailla ja tutkimusaineiston keruun toteutimme tahoillamme, mutta niin tutkimuskysymysten työstäminen, aineiston analysointi kuin pro gradu -tutkielman kirjoittaminenkin on sujunut saumattomassa yhteistyössä. Molempien

elämäntilanteiden kompromissina syntynyt aikataulu on toiminut kimmokkeena työn etenemiselle. Yhteisesti sovitut työskentelylle varatut tapaamiset ovat innostaneet ja pakottaneet tarvittaessa työn äärelle – yksin työpäivän jälkeen olisi ollut vaikeampaa ryhtyä tutkielman kirjoittamiseen. Debattimme on avannut uusia näkökulmia sekä tämän tutkielman tekoon että kirjallisuuden opettamiseen. On ollut mielenkiintoista kyseenalaistaa itsestäänselvyyksinä pitämiään asioita ja pysähtyä pohtimaan kirjallisuuden herättämiä ajatuksia toisen kanssa. Myönteinen kokemus pro gradu - tutkielman teosta on vahvistanut entisestään käsitystämme yhteistyön tarpeellisuudesta ja hedelmällisyydestä myös kirjallisuuden opetuksessa.

LÄHTEET

Tutkimuskohde

MERILUOTO, AILA 1982 *Vihreä tukka*. Helsinki: WSOY.

Lyhenteet

Vt Meriluoto Aila: *Vihreä tukka*

Painetut

APO, SATU 1986 *Ihmesadun rakenne*. Helsinki: SKS.

ARISTOTELES 1977 *Runousoppi*. Keuruu: Otava. Suomentanut Pentti Saarikoski.

BENGTSSON, NIKLAS 2001 Käsissä maailman kohtalo. Fantasiakirjallisuuden lajeja ja historiaa. Teoksessa *Kirjaseikkailu. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas*. Toim. Tuula Korolainen. Helsinki: Tammi.

CAMPBELL, JOSEPH 1990 (1949) *Sankarin tuhannet kasvot* (alkuperäisteos *The Hero with Thousand Faces*). Suomentanut Johannes Virrankoski. Helsinki: Otava.

ESKOLA, KATARINA 1990 *Lukijoiden kirjallisuus Sinuhesta Sonja O:hon*. Helsinki: Tammi.

FISH, STANLEY 1980 *Is There a Text in This Class? The Authority of Interpretive Communities*. London: Harvard University Press.

HEIKKILÄ-HALTTUNEN, PÄIVI 2001 Kuningattaren selluliitti. Suomalaisen sadun teemoja ja mielenmaisemia. Teoksessa *Kirjaseikkailu. Lasten - ja nuortenkirjallisuuden opas*. Toim. Tuula Korolainen. Helsinki: Tammi.

HOLLAND, NORMAN 1980 Recovering "The Parloined Letter": Reading as a Personal Transaction. Teoksessa *The Reader in the Text. Essays on Audience and Interpretation*. Toim. Suleiman, Susan R. ja Crosman, Inge. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

IHONEN, MARIA 1998 Fantasian luonne ja keinot. Teoksessa *Missä mennään? Kirjallisuuden lajeja ja ilmiöitä*. Toim. Kanerva Eskola, Antti Granlund ja Markku Ihonen. Tampere: Tampereen yliopiston jäljennepalvelu.

IHONEN, MARIA 2001 Laituri numero kolmetoista. Lasten satu - ja fantasiaromaani. Teoksessa *Kirjaseikkailu. Lasten - ja nuortenkirjallisuuden opas*. Toim. Tuula Korolainen. Helsinki: Tammi.

IHONEN, MARIA 2004 Lasten ja nuorten fantasian kerronnalliset keinot. Teoksessa *Fantasiaan monet maailmat*. Toim. Kristian Blomberg, Irma Hirsjärvi ja Urpo Kovala. Helsinki: BJT Kirjastopalvelu.

INGARDEN, ROMAN 1973 *The Cognition of the Literary Work of Art*. Translated by Ruth Ann Crowley and Kenneth R. Olsson. Evanston.

ISER, WOLFGANG 1984 *The Art of Reading. A Theory of Aesthetic Response*. The Johns Hopkins University Press: Baltimore and London.

ISER, WOLFGANG 1989 *Prospecting. From Reader Response to Literary Anthropology*. The Johns Hopkins University Press: Baltimore and London.

JAUSS, HANS ROBERT 1974 *Levels of Identification of Hero and Audience*. New Literary History V.

JONES, GLYN W. 1996 Kulttuurisiirrännäinen. Tove Janssonin tekstien käännettävyys. Teoksessa *Muumien taikaa. Tutkimusretkiä Tove Janssonin maailmaan*. Toim. Virpi Kurhala. Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutin julkaisu nro 20. Helsinki: Kirjastopalvelu.

KIRSTINÄ, LEENA 1987 *Abiturientit Pienen tulitikkutyön lukijoina*. Helsinki: ÄÖL.

KIRSTINÄ, LEENA JA LÖRINCZ, JUDIT 1991 *Manillaköysi ja Unkarilaisia lukijan kädessä. Romaanien vastaanotto Suomessa ja Unkarissa*. Yleisen kirjallisuustieteen julkaisu nro 25. Tampere: Tampereen yliopisto.

KOSKIMAA, RAINE 1998 *Seksiä, suhteita ja murha. Saksalaisia ja suomalaisia tulkintoja Rosa Liksomien kertomuksesta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 52.

MIKKOLA, LEENA 2000 ”Mutta ei semmosta tehty eikä sanottu”. Teoksessa *Kielen kirjoo. Tekstintutkimus tutuksi*. Toim. Seija Aalto, Laura Nieminen, Tiina Onikki-Rantajääskö, Päivi Tonteri, Marja Vuorilampi ja Liisa Väyrynen. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja.

NIKKI, KALEVI 1996 *Sesam, aukene! Miten lukiolainen tulkitsee kirjallisuutta?* Jyväskylän yliopisto, Kirjallisuuden laitos. Julkaisuja 9. Jyväskylä; Jyväskylän yliopistopaino.

NURMI, JARI-ERIK 2006 *Ihmisen psykologinen kehitys*. WSOY: Helsinki

NÄRE, SARI 1992 Sankareita onko heitä? Tyttöjen sukupuoli - ja sankarikäsitykset. Teoksessa *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Tietolipas 124. Toim. Sari Näre ja Jaana Lähteenmaa. Helsinki: SKS.

NÄRE, SARI 1989 *Koululaisten sankarikäsitykset. Fantasian sosiaalista merkitystä jäljittämässä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

SAARINEN, PIRKKO 1986 *Peruskoululaiset lukijoina*. Helsinki: Kirjastopalvelu.

SAUKKOLA, MIRVA 1997 *Lapsuuden paratiisit*. Turku: Cultura.

SINISALO, JOHANNA 2004 Fantasia lajityyppinä ja kirjailijan työvälteenä. Teoksessa *Fantasian monet maailmat*. Toim. Kristian Blomberg, Irma Hirsjärvi ja Urpo Kovala. Helsinki: BJT Kirjastopalvelu.

SUOJALA, MARIA 2001 Taidesatu elää ajassa ja ajattomana. Teoksessa *Avaa lastenkirja. Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön*. Toim. Marja Suojala ja Maija Karjalainen. Helsinki: Lasten Keskus.

TOLKIEN, J.R.R. 1964 *Tree and Leaf*. London: Unwin Books.

TUOHIMAA, SINIKKA 1988 *Nainen, kieli ja kirjallisuus*. Helsinki: Gaudeamus.

VUORINEN, RISTO 1998 *Minän synty ja kehitys: ihmisen psyykinen kehitys yli elämänkaaren*. Helsinki: WSOY.

WIENKER-PIEPHO, SABINE 2004 Kansantarinat ja folklore fantasian maaperänä. Teoksessa *Fantasian monet maailmat*. Toim. Kristian Blomberg, Irma Hirsjärvi ja Urpo Kovala. Helsinki: BJT. Kirjastopalvelu.

Painamattomat

AHO, NIINA 2005 Kielletyn värinen tyttö. Naiselliset piirteet Aila Meriluodon fantasiaromaanissa *Vihreä tukka*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

VARPIO, YRJÖ 1990 Reseptiotutkimus. Luento Tukholman yliopistossa kevätlukukaudella 1990.

LIITTEET

Kyselylomakkeen tutkimuskysymykset

1. Jos olisit joku teoksen henkilöistä, kuka olisit? Miksi?
2. Kuvaa Eintelin ja Aindtoon suhdetta.
3. Mitkä ja miten romaanissa esille tulevat asiat koskettavat sinua itseäsi?
4. Keille ja minkä ikäisille suosittelisit tätä romaania? Miksi?
5. Mistä romaanissa on mielestäsi kyse?